

Succulenta

Tijdschrift van de Nederlands-Belgische vereniging
van liefhebbers van cactussen en andere vetplanten

75^e

Jaargang

Nr. 5

Oktober 1996

Colofon

Succulenta

is het tijdschrift van de Nederlands-Belgische vereniging van liefhebbers van cactussen en andere vetplanten

Auteursrecht:

gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van auteur/illustrator, alsmede onder duidelijke bronvermelding.

Redactiesecretariaat:

Prins Willem-Alexanderlaan 104
6721 AE Bennekom

Redactie:

J. van Alten
(hoofdredacteur)
C.A.L. Bercht
L.E. Groen
J.J. de Morree
A.B. Pullen
B.J.H. Zonneveld

Lay-out:

A.C.M. van Zuijlen

Druk:

Drukkerij van Spijk, Venlo

Paradox

Wanneer je de populariteit van een hobby of liefhebberij mag afmeten aan het aantal boeken en andere publicaties, die over het onderwerp verschijnen, dan ben je geneigd te denken, dat het met de liefhebberij van cactussen en andere vetplanten in hoog tempo crescendo gaat. Het lijkt immers wel of het aantal boeken, dat jaarlijks verschijnt op ons terrein nog steeds toeneemt, of het nu gaat om populaire boeken, encyclopedische werken of monografieën. Zomaar een greep van de laatste tijd: *Conophytum*, *Anacampseros*, *Sclero-* en *Pediocactus*, *Erioseyce*, *Thelocactus*, *Gasteria*, *Matucana*, allemaal prachtige werken op ons terrein.

Je zou denken, dat er voor al deze publicaties een behoorlijke markt bestaat en dat de verenigingen van cactus- en vetplantenliefhebbers groeien en bloeien. Wanneer je om je heen kijkt, blijkt dit niet het geval te zijn.

Onze eigen vereniging, Succulenta, heeft jaren met een terugloop van het ledental te kampen gehad en mag blij zijn met stabilisatie. Datzelfde geldt ook voor een aantal buitenlandse verenigingen. Ook in de afdelingen lijkt een zekere vergrijzing door te zetten. De toeloop van nieuwe, jonge leden, stagneert. Het is bovendien moeilijk om een behoorlijk jaarprogramma voor een afdeling samen te stellen, een programma, dat voor iedereen iets te bieden heeft. Het circuit van goede sprekers is relatief klein. Je draait gemakkelijk in hetzelfde kringetje rond.

Hoe zit dat nu?

Worden al die prachtboeken dan voor een steeds kleiner koperspubliek geproduceerd? Plegen die uitgeverij dan geen marktonderzoek?

Of bestaat er een goed potentieel aan mogelijk geïnteresseerden, die wij niet kennen, die geen lid van onze vereniging zijn? Durven geïnteresseerde (jonge) mensen er niet voor uit te komen, dat ze liever met planten bezig zijn dan voor de TV hangen?

Als dat het geval zou zijn, hebben we als vereniging nog een schone taak te verrichten.

Ton Pullen

EEN BLOEIENDE KALANCHOË TOMENTOSA BIJ TANTE THUIS

Carl van der Steenhoven

Het blijkt maar weer dat het onverwachte een belangrijk deel van de succulenten hobby is.

Sinds 1990 ben ik met mijn liefhebberij bezig en zoals zo velen onder u, ben ik begonnen met het aanschaffen van allerlei plantjes van de “gewone” soorten. In het begin waren dat vooral cactussen, maar naarmate ik me er langer en verder in ging verdiepen, opende zich er een compleet nieuwe wereld voor mij, de wereld van de andere succulenten.

Hoewel cactussen me nog altijd enorm fascineren zijn ze bijna uit mijn huidige verzameling verdwenen. De laatste drie jaar heb ik mij volledig toegelegd op drie geslachten; *Euphorbia*, *Adromischus* en *Aloë*. Waarom dan een artikel over *Kalanchoë tomentosa*?

Nu wil het geval dat ik juist uit de hierboven eerder beschreven “van-alles-wat”-periode een paar planten had overgehouden die als soort eigenlijk buitenbeentjes in mijn verzameling waren geworden.

En juist, u raadt het al, één daarvan was *K. tomentosa* Baker.

Kalanchoe tomentosa.
Foto Frans Noltee

Ik had de plant met zijn fluweelzachte, schitterend behaarde bladeren al ruim een jaar in mijn bezit en hoewel hij uiterlijk mooi bleef, kwam er nauwelijks één nieuw blad aan. In de schaarse literatuur die ik er over gelezen had stond juist deze Kalanchoësoort te boek als "bloeit niet of nauwelijks in cultuur" dus ook dat beloofde weinig goeds. Ik schonk de plant aan een tante die mij altijd in mijn plantengekte gestimuleerd heeft en er inmiddels ook een klein beetje succulentenliefhebster van geworden is. Zij was er blij mee en gaf hem een mooi plekje op de vensterbank, waar de plant 's morgens veel ochtendlicht genoot, maar geen middagzon. En wie schetst mijn verbazing toen zich dit jaar eind maart ineens twee ferme uitlopers vormden vanuit de toppen van de twee hoofdtakken. Het geheel oogde eerst als een plant die op een ongelukkig moment te vaak te veel water heeft gekregen en daarop reageert door de vorming van veelal iele slappe uitlopers. Het bleken, ja ja, echter twee bloeistengels te zijn die in totaal een kleine 20-25 cm uitschoten en twee dunne bamboestokjes moesten uitkomst bieden om ze te ondersteunen. Aan deze stengels vormden zich kleine, groene eveneens behaarde blaadjes en uit de oksels van deze blaadjes ontsproten de hele bijzondere bloeiwijzen van deze bijzondere plant. Uiteraard waren ik en mijn tante, die ik er inmiddels van had kunnen overtuigen dat deze plant bloeide, compleet verbijsterd bij de aanblik van zoveel moois. Had de plant hiermee wraak willen nemen op het feit dat ik hem weg had gegeven? Het leek er wel op. De ontwikkeling van de bloeiwijzen ging overigens tergend langzaam, al met al begon de ontwikkeling eind maart en de eerste bloemen openden zich begin mei. Beide bloeistengels droegen veel bloemen, ieder zijstengeltje met bloemen droeg er

zes tot zeven. In totaal heb ik 27 bloemen geteld en de kleur is werkelijk adembemend (zie foto). De rand van de binnenkant is diep purper dat als het ware in de adertjes verder doorloopt tot de bijna gifgroene binnenkant van de bloem. De meeldraden zijn duidelijk geel en de bloemdoorsnede is ongeveer één cm. Zo zie je maar weer, het bloeigedrag en vooral de vraag waarom planten bloeien wanneer ze bloeien is gewoon niet definitief te beantwoorden. Daar stond hij dan, die moeilijke bloeier te bloeien dat het een lieve lust was bij tante, knus en gezellig. *Kalanchoë tomentosa* is oorspronkelijk afkomstig uit Madagascarië, zoals zovele soorten uit dit Crassulaceae geslacht. In het zonnige voorjaar en vooral in warme zomers mag deze plant best wat water, ook in de winter moet men hem absoluut niet uit laten drogen. Ook als hij nooit en te nimmer bloeit, is *K. tomentosa* een uiterst decoratieve plant die zeker niet moeilijk is om in leven te houden. Toch een interessant soort waar ik helaas te weinig literatuur over heb kunnen vinden.

Noordendijk 567 3312 AK Dordrecht

CORYPHANTHA PSEUDOECHINUS

Ton Pullen

Het afgebeelde plantje heeft een diameter van vijf cm bij een hoogte van zeven cm. Het donkergroene plantenlichaam, dat vanaf de basis spaarzaam spruit, bezit tepels van ongeveer één cm hoog. De schedel van de plant is wollig behaard. De wollige areolen dragen talrijke randdorens, die een lengte van 15 mm kunnen bereiken. De bedoornig is grijswit tot bruin, soms bijna zwart. Er is één niet-gebogen middendoren, die wat langer en donkerder is dan de randdorens.

De bloem is plusminus drie cm in diameter, violet van kleur; de geelwitte stemfels en de gele helmknoppen geven het hart van de bloem een kleurig aanzien.

De vrucht is geelgroen.

De naam *pseudoechinus* impliceert, dat er ook een *Coryphantha echinus* bestaat. Dit betekent dat deze plant op een egel zou lijken. *Pseudoechinus* betekent dan zoiets als 'valse echinus'. Toch zijn de beide soorten goed uit elkaar te houden:

C. echinus bloeit geel!

Coryphantha pseudoechinus Böd. werd beschreven door Friedrich Bodeker [1867-1937], een Duits cactuskenner.

De soort is afkomstig uit de Sierra de la Paila, Mexico.

Coryphantha's komen voor in een groot gebied van het Amerikaanse continent: van Brits Columbia (Canada) in het noorden, via de Verenigde Staten tot het zuiden van Mexico. Het geslacht omvat ongeveer 40 soorten, hoewel een veelvoud aan namen is beschreven.

Coryphantha's kweekt men bij voorkeur in een mineraal substraat of in lava. In de zomer vragen zij een warme en zonnige standplaats, bij een matige watergift.

's Winters kunnen zij een behoorlijke temperatuurdaling doorstaan, wanneer zij maar droog gehouden worden. Sommige soorten zijn zelfs geheel winterhard. Overigens is een overwintering bij plusminus vijf graden volgens mij te verkiezen. In mijn verzameling bloeien vele *Coryphantha*'s in juli/augustus. Mijns inziens verdienen planten uit het geslacht *Coryphantha* beslist meer aandacht in de verzamelingen. Het zijn prachtige en dankbare planten.

Rinkslag 19 7711 MX Nieuwleusen

Coryphantha pseudoechinus, in de collectie van de auteur, 21 augustus 1995.

Foto van de schrijver

ZEG NIET ZO MAAR POTLOOD-PLANT TEGEN EUPHORBIA TIRUCALLI - 3

Patrick Van Damme

Het melksap van *E. tirucalli* kan diverse ziektedragers bestrijden, heeft technische toepassingen in huizenbouw en chemische industrie en wordt zelfs in de verfindustrie gebruikt.

In een vorig artikel hebben we trachten uit te leggen voor welke medicinale doeleinden *Euphorbia tirucalli* zoal gebruikt wordt. De grens tussen geneeskundig gebruik en vergif is doorgaans vrij nauw: een iets grotere dosis van een bepaald middel kan zodoende de dood tot gevolg hebben. Ook *E. tirucalli* kan, wanneer in de "juiste" doses toegediend, een bron zijn van vergiftiging. Dit bleek al in het vorige artikel waar een aantal gevallen werden voorgesteld waar mensen gestorven waren na een verkeerde toediening van *E. tirucalli*-latex.

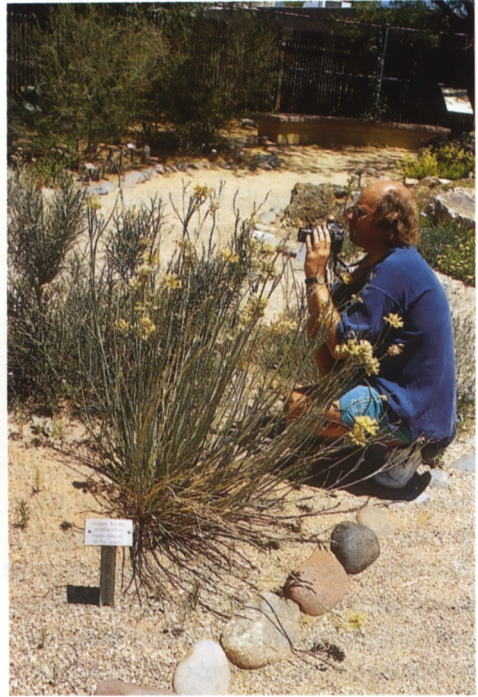
Het formele onderzoek heeft kunnen aantonen dat een waterige oplossing van *E. tirucalli*-latex een goed middel is tegen *Staphylococcus aureus* (een bacterie die oorzaak is van verzweringen), maar niet tegen *Escherichia coli* (negatief actief in de darmen), terwijl ze ook een amoebicide (amoebedodende) activiteit heeft tegen *Entamoeba histolytica*, een amoëbe die

Euphorbia tirucalli in dicht bestand.
Foto's van de schrijver

vervelende diarree-effecten met zich meebrengt.

E. tirucalli kan ook gebruikt worden als middel om weekdieren te doden (= een molluscicide). Vers of gedroogd, gemalen of verbrijzeld plantemateriaal doodt *Lymnaea natalensis*-slakken voor 100 % (à rato van 0,3 g materiaal/l water). *Lymnaea*-slakjes zijn tussengastheren voor *Fasciola gigantica* die leverbot bij vee veroorzaakt. Tegen de *Bulinus guernei*-slak (een tussengastheer voor een aantal schistosoma's en paramphistomen, wormpjes dus) is het minder doeltreffend: ongeveer 50 % van de diertjes worden gedood bij 0,5 g/l. De gebruikte testvisjes ondervonden geen hinder van de *E. tirucalli*-behandeling. Dit laatste punt is belangrijk vermits in praktijkomstandigheden naast schadelijke slakjes ook nuttige vissen in het te behandelen water kunnen aanwezig zijn. Een waterige oplossing van *E. tirucalli*-latex kan ook gebruikt worden om volwassen *Biomphalaria glabrata*-slakjes te doden. Deze tussengastheer voor *Schistosoma mansoni** wordt gedood bij concentraties van 85 ppm (0,0085 %). De toxiciteit voor vissen is van dezelfde orde van grootte als die van kopersulfaat en het commercieel-chemisch product Bayluscide, die beiden gebruikt worden om slakken te doden. Een natuurlijk product op basis van *E. tirucalli* heeft het grote voordeel van de prijs. De plant komt bovendien van nature voor in juist die gebieden waar de gevisseerde tussenwaarden voorkomen, en wordt er ook gemakkelijk vermenigvuldigd. De slakjes worden bovendien niet afgeschrikt door het product, de latex dus, zodat ze er inderdaad door gedood worden en er niet voor wegvlugten. De latex blijkt ook toxisch te zijn voor nematoden, de zogenaamde aaltjes die een vervelende plaag kunnen betekenen voor heel wat land- en tuinbouwgewassen. *Hoplolaimus*

De schrijver aan het werk in de botanische tuin van Tucson, Arizona. Foto J.v.Alten

indicus, *Helicotylenchus indicus* en *Tylenchus filiformis* zijn na 72 uur voor 100% gedood door een 1:1 met gedestilleerd water verdunde latexoplossing. Enkele aaltjessoorten worden zelfs door lichtere concentraties gedood. Het is evenwel niet erg duidelijk welke de fatale drempeldosis is die de nematoden doodt. *E. tirucalli* wordt door vrij veel volkeren in Afrika en Azië als visvergift gebruikt. Ofwel worden de vissen erdoor bedwelmd, ofwel worden ze gedood. In beide gevallen is het een welgekomen hulpmiddel voor de visvangst. In zuidelijk Afrika gebruikt men de schors; andere volkeren gebruiken de latex, en profiteren vooral van de werking van een chemisch bestanddeel dat euphorbon heet. Bij gebruik als vergif in stilstaand water moet men er over waken om achteraf zelf niet in dit water te gaan zwemmen, ook al zijn de gebruikte doses

doorgaans héél klein. Dit heeft immers al meerdere malen tot dodelijke ongevallen geleid. De consumptie van de door de *E. tirucalli* schaakmat gezette visjes lijkt zelf wel volkomen ongevaarlijk te zijn. In India gebruikt men de *E. tirucalli*-latex om er insecticide van te bereiden. In Oost-Afrika gelooft men dat de levende boom muggen afschrikt. Ook andere diersoorten kunnen door *E. tirucalli* gedood worden. In West-Afrika wordt de plant tegen ratten gebruikt. Zij kunnen gedood worden na een orale toediening van 0,4 ml van een 10%-oplossing van latex in water. De oorzaken en symptomen die de dood tot gevolg hebben, gelijken goed op deze beschreven voor de mens. Proeven op witte ratten gaven 100 % doding 15 minuten na een infra-peritoneale (onder het buikvlies) inspuiting met 0,2 ml onverdunde latex. Kraaien kunnen eerst verdoofd en dan gedood worden door het eten van gekookte rijst waar men *E. tirucalli*-latex doorheen gemengd heeft. Men kan de latex al of niet laten koken met de rijst, de werkzaamheid wordt er blijkbaar niet door beïnvloed. In het voormalige Congogebied, evenals in het Soedanese gebied tussen Congo (Zaire) en de Nijl, voegen sommige stammen het sap van bepaalde *Euphorbia*-soorten,

waaronder dat van *E. tirucalli* aan hun pijlgif toe. Dit melkachtig sap verwekt een hevige prikkeling en ontstekingsverschijnselen op de plaats waar de pijn het lichaam binnendringt. Eens de latex uitgedroogd is, is het gif echter volledig ineffectief. Naast deze medicinale en para-medicinale gebruiksdoeleinden wordt *Euphorbia tirucalli* ook nog gebruikt voor tal van andere zaken. In Rwanda gebruikt men de plant traditioneel als brandstof. Over de meer formele mogelijkheden van *E. tirucalli* als energiegewas, zal in een volgend artikel verder worden ingegaan. Wanneer men de plant verbrandt, krijgt men een ruwe vorm van kaliumcarbonaat, de zogenaamde *pearl ash* die in de traditionele zeepbereiding in India gebruikt wordt. Latex gemengd met modder kan gebruikt worden om platte daken te maken; de latex verhardt de modder zodat zijn hechtheid en draagkracht voldoende wordt om mensen te dragen. In West-Afrika gebruikt men nog een aantal andere plantesoorten voor hetzelfde soort doelstelling. Zo wordt een aftreksel van *Parkia biglobosa*, een leguminose boom, gebruikt om een betonharde kleibekleding te bekomen die gebruikt wordt bij de constructie van hutten met een verdieping. Vooral de

De honing van de *E. tirucalli*-bloemen lijkt niet altijd even lekker, maar deze bij is daar duidelijk niet van op de hoogte. Ze laat zich verleiden door de vele nectar die uit de klieren komt.

Tamberma of Somba van Togo en Benin zijn bekend om die etageconstructies, *tata* genaamd. Het platform dat de eerste verdieping vormt moet heel stevig zijn en ook relatief onverslijtbaar, vandaar het gebruik van deze natuurlijke verharder. Het *E. tirucalli*-hout wordt in zuidelijk Afrika ook gebruikt als vlothout omdat het niet vlug aangetast wordt door wormen.

In het Westafrikaanse volksgeloof neemt men ook aan dat de tirucalli's beschermen tegen blikseminslag. De Bantoevolkeren van Oost- en Zuid-Afrika planten ze om dezelfde reden aan op het erf ("rond de kraal").

In de Filipijnen werd de latex, gemengd met terpentijn, als vernis gebruikt. In Zuid-Afrika is er in het begin van deze eeuw een tijdlang onderzoek gedaan om na te gaan of de harsrijke latex niet kon gebruikt worden als basis voor commerciële vernisaanmaak, om zo de hoge kostprijs van de tirucalli-rubberwinning (zie later) te helpen herstellen. Op hetzelfde moment circuleerden er berichten (*sic*) van niet nader omschreven bronnen dat het melksap ook kon gebruikt worden voor de bereiding van roestwerende verf.

Al 1870 was er aangetoond dat ijzer bestreken met *Euphorbia*-latex roestvrij kon gemaakt worden. Later (rond 1925) herhaalde men blijkbaar dit soort proeven, en kon er aangetoond worden dat de aldus gebruikte latex "vrij is van blarentrekken, van barsten en van afschilferen". Nochtans berichtte ene Spoon in 1928 "Zuid-Afrika houdt op den *Euphorbia* nauwlettend het oog gericht...". Niettegenstaande deze vrij positieve appreciatie heeft men in die periode vergeefs getracht om kapitaal-krachtige individuen bereid te vinden om te investeren in die vondst en ze zodoende te exploiteren. De latex bevat heel veel hars (tot 85 %) die eruit geëxtraheerd kan worden met gedenatureerde alcohol en

aceton. De kristallisatie van dat hars uit de oplossing is een serieus nadeel voor eventueel industrieel gebruik, maar een gepaste voorbereiding en menging met het juiste oplosmiddel verhoogt de stabiliteit als vernis zodat een commerciële verwerking mogelijk wordt naar linoleum, leerindustrie en geolied doek toe. In India heeft men een visceuze fractie kunnen destilleren uit het hars met overhitte stoom (250 °C) en met het residu op basis van lijnzaadolie een vernis kunnen maken die bevredigende eigenschappen had.

Voor mensen die het af en toe in hogere sferen zoeken, en daarvoor "hulpmiddelen" waarderen tot nodig hebben, blijkt *E. tirucalli* ook nog een oplossing te bieden: het methylalcoholextract van *E. tirucalli*-materiaal bevat ongeveer 70% hexosensuikers. Na fermentatie middels *Saccharomyces cerevisiae* (biergist) krijgt men alcohol die kan dienen voor directe menselijke consumptie, of die als brandstof kan gebruikt worden.

Met dit laatste is meteen het volgende artikel aangekondigd. *Wait and see and read next time !?...*

F.L.T.B.W.-Vakgr. Plantaardige Productie
Lab. Trop. Subtrop. Landbouw en Etnobotanie
Coupure Links 653, B 9000 Gent België

*Red: Bilharzia, een parasitaire platworm die gevaarlijke inwendige ziekten veroorzaakt.

PLANTENJACHT OP FUERTEVENTURA

Eric J.M.Piëns

Fuerteventura is op Tenerife na het grootste eiland van de zeven bewoonde van de Canarische archipel (1.725 km²). In contrast met grotere Tenerife is de flora beperkt en de soorten succulente planten zijn op de vingers van één hand te tellen.

In tegenstelling tot Tenerife is Fuerteventura het dunst bevolkt; nog geen veertigduizend inwoners of met andere woorden, elf per km². De bodemgesteldheid bestaat uit drie grote elementen, nl. duinen, bergen en steenwoestijn (malpais = slecht land of onvruchtbare grond). Het vruchtbare gedeelte is sterk in de minderheid. Wie rust en eenzaamheid wenst, vindt die zeker aan de immens brede en tientallen kilometers lange stranden die uitnodigen tot "wandelen"-naturisme.

Het zoeken van succulenten geeft, hoewel er maar weinig soorten zijn, toch een aangenaam gevoel. Opmerkelijke niet-succulenten zijn onder andere *Launea arborescens* (kamelengras) een doornige en geelbloeiende bladerloze struik die slechts op drie eilanden voorkomt.

Lokale endemische succulente planten zijn bij de Crassulaceae: *Aichryson paucicaulon* Bolle, *Macrobia* (*Aichryson*) *bethencourtiana* (Bolle) Kundel en natuurlijk *Euphorbia handiensis* Burchard, allen uiteraard te vinden helemaal in het zuiden

Mesembryanthemum nodiflorum op een rotspartij in de duinen van Corralejo
Foto's van de schrijver

Euphorbia handiensis Burchard

op het halfeiland Jandia, wat betreft de oppervlakte een beetje op de voet (zonder hak) van Italië lijkt. In het noorden nabij het dorpje La Oliva aan de voet van de vulkaanberg(en) treft men dan nog *Caralluma burchardii* N.E. Brown var. *burchardii* aan, als vertegenwoordiger van de Asclepiadaceae en verder *Euphorbia obtusifolia* Poiret en *Kleinia neriifolia* (*Senecio kleinia*) L. (Innaeus). Andere succulenten die zowat op alle eilanden voorkomen, worden ook hier gevonden, zoals *Euphorbia canariensis* L. In de beschermde duinen van Corralejo fotografeerde ik *Mesembryanthemum nodiflorum*, *Euphorbia paralia* (aan de zee wonend) *E. obtusifolia*, *Kleinia neriifolia* en *Cakile maritima*, die echter tot de kruisbloemigen behoort en ook nog halofyt (zoutminnend) is. Een bekende soort van die familie is bij ons *Lunaria annua* (syn. *L. biennis*) of de judaspenning. Die plant, met parelmoerkleurige tussenschotten van de zaadvormen in de vorm van een penning, wordt vaak in droogboeketten gebruikt. Van noord naar zuid is het negentig km in vogelvlucht, wie echter in het gebergte van Jandia (hoogste top is de Pico de la Zarza: 807 m.) wil gaan zoeken huurt maar het beste een terreinwagen. De wegen

in het binnenland zijn zeer goed, maar naar *Euphorbia handiensis* toe leiden geen asfaltwegen. Er zijn drie locaties, o.a. één in de Barranco de Grande Valle. Deze euphorbia-soort groeit in groepen met soms honderden lange zuiltjes. Op een eerste gezicht zou men door de bedoorning aan een Echinocereus kunnen denken. In verzamelingen wordt *E. handiensis* wel eens verward met *E. officinarum baumeriana* L. die echter zijn standplaats in Marokko heeft. Het zijn langzame groeiers die desondanks toch 60/70 cm hoogte kunnen bereiken. Wie in Morro del Jable verblijft heeft meer mogelijkheden dan degene die in het noorden vakantie neemt, zoals wij deden. Uiteraard kan men niet alle habitats op een dag afzoeken, men moet toch rekenen op verplaatsingen die in totaal de 300 km kunnen overschrijden.

Verlorenbroodstraat 27 B-9820 Merelbeke (Gent)

EEN WINTERS DRAMA

G. Boudewijns

Strengse vorst en de verwarming valt uit, een nachtmerrie voor elke liefhebber. Herkent u dit? Ik zal toch vast niet de enige zijn die dit ooit heeft meegemaakt? Een winters drama.

Het was ongewoon koud in de kas. De thermometer was blijven steken op -10° C. Had ik dat goed gezien; een tweede thermometer gaf het zelfde aan. De verwarming.....? Koud, ijskoud! De schrik sloeg mij om het hart en de ernst van de zaak begon langzaam tot mij door te dringen.

Voor elke liefhebber is het bezit van een vrijstaande kas natuurlijk het neusje van de zalm. Die van mij staat in Harderwijk, een kleine (3 x 3,5 m), maar zeer effectief ingerichte kas. Bij de bouw ervan, nu zo'n 5 jaar geleden, ben ik wat meer de hoogte ingegaan: de nok op 2,60 m. Heel wat cactussen kunnen zodoende een plaatsje vinden. Mijn verzameling van ongeveer 1050 cactussen is zeer gevarieerd. Geen specialisatie, hoewel mijn persoonlijke voorkeur toch wel uitgaat naar de Echinocereussen.

De winter van '95/'96 was streng. Met name eind februari was erg koud en iedereen wist het zeker: die elfstedentocht zou er komen, het was nu of nooit. Helaas ging het wéér niet door, ondanks enkele nachten met 15 graden vorst. Controle van verwarming en isolatie is in zo'n periode erg belangrijk, je weet maar nooit. Door werkzaamheden ben ik regelmatig van maandagochtend tot vrijdagavond weg, dagelijks even kijken kan dus niet. Maar ja, wat kan er nou gebeuren?

Bij mij staat een elektrisch verwarmde radiator in de kas, met thermostaat. Bij ongeveer 3 à 4° C gaat hij aan, niets aan de hand. Nou, dat heb ik geweten.

Eén en misschien wel meer nachten hebben de planten bloot gestaan aan extreme koude. Bij naspeuringen naar de oorzaak (geen stop gesprongen, geen aardlekschakelaar uitgeschakeld) stuitte ik op een oorwormennest in een elektrische schakelaar in de kas. Dáár was kortsluiting geweest. Het was één geblakerde massa van verschroeide beestjes.

Die avond was nog niet goed te overzien hoe groot de schade was die Vadertje Winter had aangericht. En ik verzeker u dat ik de volgende ochtend, een vrije zaterdag, met knikkende knieën ben gaan kijken. Het is een zeer vervelende ervaring om omgeven door je dierbare plantjes, niet wetend waar je het eerst moet kijken, te moeten constateren welke er gesneuveld zijn. Die, die en die ook.....! Enkele hingen troosteloos over de potrand, andere waren alleen verkleurd, voornamelijk op de ribben of tuberkels. Niet alle schade was direct zichtbaar, vele mankeerden uiterlijk niets. Maar schijn bedriegt. Vanaf die

rampzalige week in februari tot maanden erna wordt het verlies tergend langzaam zichtbaar. Van de 1050 cactussen hebben er tot half juli 261 het tijdelijke voor het eeuwige verwisseld. Dat komt neer op 24,8 %. Misschien vindt u het nog meevallen. Maar bij die 24,8 % zaten wel de meest dierbare planten, zoals: *Aztekium ritteri*, *Strombocactus disciformis*, *Ariocarpus kotschoubeyanus* en enkele turbinicarpussen. Om de verliespercentages van enkele plantengroepen aan te geven hier wat cijfers:

- Echinopsis: 4 van de 11 hebben het niet gehaald (36,3 %)
- Gymnocalycium: 18 van de 53 hebben het niet gehaald (33,9 %)
- Mammillaria: 9 van de 27 hebben het niet gehaald (33,3 %)
- Lobivia: 3 van de 12 hebben het niet gehaald (25,0 %)
- Notocactus: 9 van de 36 hebben het niet gehaald (25,0 %)
- Echinocereus: 4 van de 60 hebben het niet gehaald (6,6 %)
- Rebutia: 3 van de 118 hebben het niet gehaald (2,5 %)

Dat de echinocereussen winterhard zijn is bekend (hoewel -10° C wel erg koud is), maar het lage verliespercentage rebutia's heeft mij verbaasd. En wat te zeggen van de astrophytums, ik heb er 15 waaronder: *asterias*, *coahuilense*, *niveum* en *ornatum*, en allemaal (het is nu half juli) in blakende gezondheid en volop in bloei. Ook planten waar ik het niet van verwacht had, zoals *Aporocactus flagelliformis* en diverse *wilcoxia*'s, hebben het overleefd. Een belangrijke factor is natuurlijk het "gelukje" geweest dat de "ramp" zich pas eind februari heeft voltrokken; alle planten zijn op dat moment natuurlijk kurkdroog en dus veel beter bestand tegen vorst dan bijvoorbeeld in november of december. Over bloei

gesproken, er zijn mij twee zaken opgevallen. De planten die het hebben overleefd, op hooguit wat lichte verkleuring na, bloeien zeer uitbundig. Met name de echinocereussen en de rebutia's bloeien met meer bloemen dan andere jaren. De warme zomer of toch de diepvrieskuur? Een tweede constatering is het overlevings-effect. Vele planten mankeerden ogenschijnlijk niets en bloeiden dat het een lieve lust was. Maar daarna was het afgelopen. Uitgeput en na de bloei alsnog bezweken. Zij hebben de koude ook niet overleefd maar met een laatste krachtsinspanning tenminste nog voor nageslacht (?) kunnen zorgen.

Al met al is de hele geschiedenis een zeer ellendige ervaring. Het maanden na dato nog zien wegvallen van je dierbare planten is een hard gelag. Laat u niet in slaap sussen door een jaar in, jaar uit feilloos werkende kachel, of hij nu met gas, met olie of elektrisch "gestookt" wordt. Ga zeker bij extreme kou 's avonds even kijken of alles nog werkt. Er bestaan natuurlijk ook technische hulpmiddelen om u te waarschuwen als er iets mis is. Een waarschuwinglampje of belletje bij de kas of in huis is zeker geen overbodige luxe. Ook een gescheiden energiecircuit geeft dubbele zekerheid. Wat te zeggen van een elektrisch kacheltje met thermostaat naast uw bestaande kachel die alleen dan inschakelt als er echt iets mis is. Zo kunt u een hoop ellende en teleurstelling voorkomen.

Het geheel overziend is het verlies van een kwart van je verzameling natuurlijk wel op te vangen. Zeker als collega's clubleden zich spontaan geroepen voelen om de verzameling met stekjes en zaailingen die toch altijd "over" zijn weer op peil te brengen. Hiervoor mijn dank.

J.P. Heyelaan 26, 3842 CK Harderwijk

OPUNTIA SCHEERI, EEN VORSTBESTENDIGE SOORT?

J. Bruekers

Inleiding

Het onderwerp "winterharde cactussen" is reeds jaren een wederkerend onderwerp bij diegenen, die zich met succulenten bezighouden. Helaas wordt aan deze toch zeer interessante plantengroep in de literatuur slechts zelden enige aandacht geschonken. Geheel ten onrechte, vind ik. Immers met bepaalde soorten worden inmiddels aardige resultaten behaald. Bekend is dat het geslacht *Opuntia* veel soorten telt, die voor de openluchtcultuur in aanmerking komen. Soorten als *Opuntia phaeacantha*, *O. humifusa*, *O. polyacantha* en *O. fragilis* zijn bij de echte liefhebbers wel bekend.

Opuntia scheeri. Foto's van de schrijver

In dit artikel wordt de aandacht gericht op een vertegenwoordiger uit het geslacht *Opuntia* waarover slechts zelden of nooit iets is geschreven over de "winterhardheid" daarvan. Hoe resistent is *Opuntia scheeri* tegen Nederlandse winters? Voor de goede orde vermeld ik dat mijn tuin vrij gunstig is gelegen (zuid, zuidoost). De houten schutting rondom biedt de nodige windbeschutting. De ervaringen met *Opuntia scheeri* in de volle grond zijn gedaan in een andere voortuin op het zuiden, waarbij de planten geen beschutting wordt geboden in de vorm van een omheining.

Beschrijving

Opuntia scheeri is een fraai bedoornde schijfcactus die in Mexico wordt gevonden, in de omgeving van Querétaro (Haage, 1963) bij El Pueblito en Durango (Donkelaar)

De doorgaans lichtgroene schijven zijn bedekt met dichtopeen staande areolen van waaruit een netwerk van kleine gele doorns de schijf beschermen. De ovale schijven van de planten die ik bezit zijn tot 25 cm lang en ruim 15 cm breed. Bloemen heb ik overigens alleen aan de moederplant (zie foto) in Zuid-Frankrijk gezien. De kleur van de bloemen is te omschrijven als zacht romig wit met een roze gloed. De stamper is lichtgroen.

Experimenteren

Liefhebbers die zich min of meer uitgebreid in de openluchtteelt van cactussen en andere succulenten hebben verdiept, zullen bevestigen dat niet alle overwinterings-

pogingen van cactussen met succes bekrond worden. Samen met enkele vrienden in Noord-Brabant en Noord-Limburg zijn inmiddels ervaringen opgedaan en zijn ook verschillende experimenten uitgevoerd.

Een van de experimenten betrof *Opuntia scheeri*. De stekken stammen van een grote moederplant van wel 4 meter hoog die in een tuin in Zuid-Frankrijk groeit. De schijven werden gedroogd en vervolgens in stenen potten gepoot. De eerste jaren werden de planten vorstvrij overwinterd. Vanaf 1992 werd de cactus in de winter in een onverwarmde kas ondergebracht. Verrassend was de plant op deze manier temperaturen van -11° tot -14°C zonder schade doorstond. Kort voor de winter van 1993/1994 besloot ik om *Opuntia scheeri* in de pot in de tuin te laten overwinteren. Ook die winter, die enkele vorstdagen kende waarbij de temperatuur tot -14°C daalde, overleefde de plant. De cactus werd niet afgedekt.

Deze veelbelovende resultaten waren aanleiding een stap verder te gaan met het experiment, namelijk uitplanten in de volle grond. Als locatie werd gekozen voor een voortuin die helemaal op het zuiden is gelegen.

In die tuin is geen omheining die de planten beschutting biedt. Soorten als *Opuntia phaeacantha* var. *discata*, *O. phaeacantha* var. *camanchica*, *O. humifusa* (doornloos) en *O. polyacantha* gedijen in die tuin uitstekend.

Voor *Opuntia scheeri* (een plant van 50 cm hoog bestaande uit twee basisschijven en vier groeipunten) werd een plaats voorbereid. Eerst werd een diep gat gegraven waarvan de bodem met puin werd gevuld om een goede drainage te waarborgen. Daarop plaatsten we een grote emmer waarvan de bodem werd geperforeerd en die was gevuld met een mengsel van zwart

Opuntia scheeri

zand, scherp zand en puingruis. Verder is de tuin afdekt met geperforeerd plastic en bedekt met een laag grind.

De winter van 1994/1995, die nauwelijks vorstperioden kende en wel erg nat was, werd zonder schade overleefd.

Het winterseizoen 1995/1996 zou echter de echte beproeving worden. Met name de lange koude januari maand waarbij de temperaturen ook overdag onder de -5°C bleven ('s nachts tot -17°C) deed mij het ergste vrezen.

Begin februari was er sprake van een korte dooiperiode en snel bleek dat de plant die koude aanslag vrij goed had doorstaan; slechts één schijf had de beproeving niet doorstaan en vorstschade opgelopen.

Eind februari was er weer sprake van een koude inval nadat het vrij veel geregend had. Er was sprake van sneeuw en temperaturen van -3°C overdag tot -10°C

's nachts. Deze aanval overleefde *Opuntia scheeri* slechts gedeeltelijk. De basis van de cactus bleek vorstschade opgelopen te hebben waardoor de plant ineen zakte.

Diverse leden waren echter ongedeerd! Dit zou een aanwijzing kunnen zijn dat de standplaats toch nog te vochtig was. De overgebleven schijven worden nu opnieuw opgepot en voor een nieuwe poging gebruikt waarbij een drogere plaats met meer beschutting wordt uitgekozen.

Ook deze plant, bestaande uit twee schijven, staat in de volle grond in een zonnige achtertuin nabij een kas (Uytterschout).

Conclusie

Hoewel het trekken van doorslaggevende conclusies op het gebied van openlucht teelt van *Opuntia*'s niet altijd verantwoord is, kan wel worden gezegd dat eerste resultaten veelbelovend lijken.

In elk geval overleeft de plant strenge vorst

in een beschutte, droge omgeving (onverwarmde kas). Dit is ook door andere cactusliefhebbers bevestigd (Van Lierop, Donkelaar). Echter ook in de volle grond blijkt *Opuntia scheeri* vrij lage temperaturen onder nul zonder noemenswaardige schade te doorstaan waarbij van belang is dat de plant in een droog substraat staat; natte voeten worden niet verdragen.

Ik bedank de heren H. van Donkelaar (Werkendam), L. van Lierop (Someren-Heide) en G. Uytterschout (Helmond) voor het doorgeven van hun ervaringen.

Literatuur

Bruckers, J. - In voorbereiding. Winterharde vijgcactussen en agaven. Privé uitgave.

Haage, W. - (1963); Het praktische cactusboek in kleuren, blz. 183. Thieme, Zutphen.

Theemsstraat 17, 5463 AN Veghel

BOEKBESPREKING

Bernd Ullrich. Agaven. Illustrationen blühender Exemplare bis 1800.

Palmengarten, Stadt Frankfurt am Main, Sonderheft 21, September 1993, 83 blz. 21 x 14.5 cm, fig. 1-62 op blz. 13-57, ten dele in kleur.

Enige tijd geleden werden wij aangenaam verrast door het verschijnen van een boekje waarin Bernd Ullrich een keur van afbeeldingen heeft verzameld van planten die in hun tropisch-amerikaans vaderland zeer werden gewaardeerd om hun veelzijdig nuttig gebruik door de indiaanse bevolking, en in de Europese tuinen de grootste verwondering wekten om de wijze waarop hun decoratieve bladrozetten, na jaren van ogenschijnlijk rust, in staat bleken tot het in korte tijd produceren van een meters-hoge bloeiwijze met vele honderden bloemen.

Dat een bloeiende agave als een grote bezienswaardigheid werd beschouwd is wel duidelijk uit de opdrachten die veel kunstenaars kregen om dit

indrukwekkend gebeuren voor het nageslacht vast te leggen en uit de gedenkpenningen die daarvoor soms werden geslagen. De verklarende tekst die de afbeeldingen (op blz. 58-75) werd medegegeven draagt het stempel van een gedegen studie, die dit aantrekkelijke boekje heeft gemaakt tot een publicatie van biohistorisch belang. De gangbare mening dat agaven als uitzondering 10 meter hoog kunnen worden lijkt door deze afbeeldingen te worden bevestigd. Als gemiddelde zou men kunnen denken aan het exemplaar van *Agave americana*, dat bij de heer J. Bleuland van Oord in Voorburg een hoogte van ruim 7 meter bereikte en in de 24ste jaargang van *Succulenta* (1942, p. 37-44, 49-55) uitvoerig werd beschreven en afgebeeld.

P. Wagenaar Hummelinck
Cromhoutstraat 38
6971 AV Brummen

CHAPADA DIAMANTINA

Frank Vandenbroeck

Wanneer men Brazilië bereist merkt men dat dit land een explosieve ontwikkeling kent. Grootschalige ontwikkelingsprojecten veroorzaken in zeer korte tijd enorme veranderingen in het landschap waardoor talloze waardevolle natuurlijke habitats onherroepelijk verloren gaan.

Dergelijke zaken speelden zich in Europa eeuwen geleden af en zijn als zodanig niet meer herkenbaar. Het pijnlijke in Zuid-Amerika is dat men thans nog met de onmiddellijke impact van de ingreep wordt geconfronteerd. Onnoemelijk veel planten, waaronder vele cactussoorten, worden gedecimeerd of vernietigd. Door anderen werd hierover reeds in dit tijdschrift uitvoerig bericht. Dat er hier en daar, weliswaar op bescheiden schaal, kleine natuurreservaten bestaan of worden ingericht, is wellicht minder bekend. Eén ervan wil ik hier in het licht stellen, en dan vooral wat zijn cactusvegetatie betreft.

De Chapada Diamantina is een hoogvlakte in het centrum van de staat Bahia gelegen, zowat halfweg tussen de Atlantische kust en de vallei van de Rio São Francisco. Het

gebied is gemakkelijk te bereiken: via de hoofdverkeersweg BR 242 die vanaf de kuststad Salvador westwaarts het land ingaat, doorsnijdt men de Chapada. Het Portugese woord "chapada" betekent hoogvlakte. Het gebied situeert zich op een hoogte tussen ongeveer 1000 en 1600 meter en is als zodanig een hoger gelegen zone binnen het geheel van het Oost-Braziliaanse schild dat schommelt tussen 300 en 900 meter hoogte. Slechts een kleine kern ervan (152.000 ha) is thans ingericht als nationaal park: het zgn. Parque Nacional da Chapada Diamantina. Het gebied is tevens interessant voor zijn cultureel verleden. De streek werd vanaf de vorige eeuw opengelegd door "garimpeiros" (schatzoekers) die het vooral op diamanten gemunt hadden. Door de rijkdom aan diamanten ontstonden verschillende stadjes zoals Lençóis, Palmeiras, Andaraí en Mucujé die een zeer specifieke aantrekkelijk koloniale sfeer bewaard hebben. Het centrale gedeelte dat ingericht werd als nationaal park is landschappelijk zeer waardevol: het bevat tafelbergen,

Gedeeltelijk gezicht op de Chapada Diamantina met in het centrum de "Morro do Pai Inácio", een der hoogste toppen

Micranthocereus purpureus in habitat omgeven door "Canela da ema" en orchideeën

diepe canyons, watervallen, grotten en meren; dit alles met een grote verscheidenheid aan flora en fauna. Bovendien is het er aangenaam toeven: vanwege de hoogte ontsnapt men er aan de drukkende hitte. Dit centrale gebied trekt door zijn hoge ligging heel wat regen aan en is derhalve betrekkelijk vochtig: vandaar dat men de cactusvegetatie hoofdzakelijk aan de rand ervan, dus buiten het eigenlijke nationaal park aantreft.

Een "karakterplant" van de rotsige plateaus van de chapada is ongetwijfeld *Micranthocereus purpureus*, een blauwig groene zich vanaf de basis vertakkende zuil met een bruinig wollig cephalium. De type-groeiplaats van deze reeds in 1908 beschreven plant is de Serra do Sincorá, in het oostelijk gedeelte van de Chapada Diamantina. De plant bereikt zowat 2

meter hoogte en is een zeer sierlijke verschijning. De soortnaam "purpureus" is afgeleid van de bloemkleur: de buitenkant van de bloembladen heeft een opvallend purperen kleur, de binnenkant ervan is meer wit. De planten vormen een "echt" cephalium (d.w.z. vervlakte ribben met vergrote en verdichte areolen bezet met bruine wolplukken) en zijn nachtbloeiërs. Deze cactus groeit in een hoogst aantrekkelijke plantenassociatie van bromeliaceeën, araceeën, orchideeën en enkele typische varensoorten. Voorts vindt men hem vaak in het gezelschap van uitgebreide bestanden van de zgn. "canela da ema", zo genoemd omdat de stammen van deze planten op de hals van een emu (een Zuid-Amerikaanse loopvogel) lijken. De bloemen zowel als de bladeren van deze planten doen aan irissen denken. Bij het begin van het regenseizoen vertonen de bloemen van deze planten alle kleurschakeringen tussen wit en diep-roze. Een met bovengenoemde cactus verwante soort is de zeldzame *Micranthocereus streckeri*, die pas in 1986 beschreven werd. De plant vertoont enige gelijkenis met *M. purpureus*, doch blijft kleiner en heeft roze-rode bloemen. Deze soort vormt eveneens een duidelijk cephalium met dichte donkerbruine borstels. Niet alle *Micranthocereus*-soorten vormen dergelijke uitgesproken cephalia: bij enkele species is het cephalium of bloeizone nauwelijks ontwikkeld: we spreken dan van een "schijn-cephealium" of "pseudo-cephealium". De bloemen van *Micranthocereus streckeri* zijn overdag geopend. Van het in Brazilië wijd verbreide genus *Pilosocereus* vinden we op de Chapada Diamantina twee vertegenwoordigers. Een onmiskenbaar silhouet is dat van de in oostelijk Brazilië talrijk voorkomende *Pilosocereus pachycladus* (ook bekend onder synoniemen zoals *P. azureus*,

P. superbus, *P. cyaneus*) die boomvormig kan uitgroeien en vooral in zijn nieuwgroei een schitterende verschijning is: de kleur van de zuilen is azuur-blauw, de areolen dragen een goudgele bedoorning en een zilverig witte beharing in de bloeizone. Zijn geslachtsgenoot *Pilosocereus glaucochrous* heeft een minder sensationeel uiterlijk met zijn opvallend slanke blauw-groene zuilen die slechts weinig ribben tellen (meestal vijf). De buitenkant van de bloemen van deze soort is opvallend roze-rood, wat uitzonderlijk is voor een *Pilosocereus*. Als typische nachtbloeiers hebben alle *Pilosocereus*-soorten witachtige bloemen. *Pilosocereus glaucochrous* schijnt in zijn voorkomen beperkt te blijven tot het gebied van de Chapada Diamantina. Beide voormelde soorten treft men er aan op stenige grond tussen het struikgewas.

Binnen het ruimere gebied van de Chapada Diamantina vindt men slechts een enkele grotere bevolkingskern: de stad Seabra met een inwonertal van zowat 40.000 mensen. Westelijk van deze stad treft men verschillende biotopen aan waar *Melocactus* voorkomt. Op rotsige ietwat open plekken midden de struikbegroeiing stuit men soms op bestanden van honderden exemplaren

van *Melocactus*. Op bepaalde plekken groeien twee soorten samen; *Melocactus concinnus* en *Melocactus oreas*. Geen van deze beide soorten zijn zeldzaamheden, ze zijn namelijk over grote gebieden van Brazilië verspreid. Alhoewel Taylor beweert dat *Melocactus concinnus* vaak hybridiseert, viel het naar onze mening nogal mee. De twee soorten waren hier goed te onderscheiden: de blauwige plantenlichamen met de ietwat gebogen grijzige bedoorning van *M. concinnus* contrasteerden duidelijk met de glimmend groene lang naaldvormig bedoornde *M. oreas*. Deze door struiken omgeven rotsen die meestal begroeid zijn door bontgekleurde korstmossen, zilverig grijze xerofiele dwergbromelia's en groepen *Opuntia inamoena* (een kleine doornloze schijfopuntia) vormen schitterende habitats. Binnen de struikzone vindt men vaak de slanke dicht bedoornde zuiltjes van *Leocereus bahiensis* die steun zoeken tussen de takken van de struiken. Eén *Melocactus*-soort is een buitenbeentje en zeer zeldzaam: *Melocactus paucispinus*. Deze species is alleen bekend van de Chapada Diamantina en omgeving. Deze platbolvormige plant met gewoonlijk slechts drie aanliggende doornen per areool groeit

Melocactus paucispinus
gedeeltelijk verborgen in zijn
zanderig substraat

meestal tussen of onder struikgewas in een zanderig substraat waarin de plant soms gedeeltelijk schuilgaat. Taylor meent dat het schijfvormige platte plantenlichaam en het schuilgaan in het substraat een aanpassing is aan de periodieke branden die door de struikvegetatie razen, zodat de planten slechts geringe schade zouden oplopen. Hij maakt in dit verband de vergelijking met *Discocactus* die door hun plat bolvormige structuur in vele gevallen "brandbestendig" zijn. Het is inderdaad opvallend dat de habitus van jonge planten van *Melocactus paucispinus* een treffende gelijkenis vertoont met *Discocactus*. *Melocactus paucispinus* is een der weinige *Melocactus*-soorten die op de rode lijst staan van CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Flora and Fauna) en beschouwd wordt als "kwetsbaar". Volgens het IUCN (International

Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) wordt een soort als kwetsbaar beschouwd wanneer zij behoort tot populaties die in aantal afnemen en waarvan verwacht kan worden dat zij mettertijd ernstiger in gevaar zullen komen. In de onmiddellijke nabijheid van de groeiplaats van *Melocactus paucispinus* vonden we op hoger gelegen stenige plekken naast *Micranthocereus purpureus* ook de merkwaardige *Stephanocereus luetzelburgii*. Deze cactus heeft een zonderling uiterlijk en groeiwijze. Als zuilcactus die een lengte van zowat 1.50 m bereikt groeit hij altijd schuin in een hoek van ongeveer 50° en vormt aan zijn basis een opvallende verdikking. De planten, die meestal in groepen bij elkaar groeien, gaan er zodoende uitzien als schuinstaande flessen met een lange slanke hals.

Het bovenstaande geeft slechts een flauw idee van een fractie van de rijke plantengroei van de Chapada Diamantina. Het gebied is nog redelijk intact en we kunnen slechts hopen dat het zo moege blijven. Dergelijke gebieden worden in de tropen steeds zeldzamer. Om alle verwarring te vermijden, tenslotte nog dit. In de cactusliteratuur en onder cactusliefhebbers is, wanneer men het over Braziliaanse planten heeft, de naam "Diamantina" niet onbekend. Meestal gaat het dan echter over de plaats Diamantina in de staat Minas Gerais, ongeveer 1000 km meer zuidelijk gelegen. Het is een gebied met een heel verschillende vegetatie en de gemeenschappelijke naam Diamantina wijst er slechts op dat in beide landsdelen diamantzoekers actief zijn geweest.

Literatuur:

- Taylor N.P., (1991) - The Genus *Melocactus* in Central and South America. *Bradleya* 9/91.
Zappi D.C., (1994) - *Pilosocereus*. The Genus in Brazil. Kew.

Van Akenstraat 66 B-1850 België

Micranthocereus streckeri met talrijke bloemen in het bruin-gele cephalium.

HET GESLACHT DISCOCACTUS

2 - DISCOCACTUS HARTMANNII - VERWANTSCHAPSCOMPLEX

Pierre Braun en Eddie Esteves Pereira

In dit verwantschapscomplex werden ingedeeld *D. hartmannii* (K. Schumann) Britton & Rose alsook de uit Mato Grosso do Sul afkomstige en door Buining en Brederoo beschreven taxa *D. patulifolius*, *D. mamillosus* en *D. magnimammus* (Braun 1984, 1985; Braun & Esteves 1993, 1995). Op grond van eigen veldonderzoek en jarenlange vergelijkende studie in cultuur worden *D. patulifolius* en *D. magnimammus* ondertussen beschouwd als ondersoorten van *D. hartmannii*. De ondersoort *magnimammus* deelt zich op in de variëteiten *magnimammus* en *bonitoensis*. In 1994 werd als nieuwe ondersoort beschreven *D. hartmannii* ssp. *setosiflorus* P.J. Braun & Esteves, gevonden in het ver verwijderde Goiás in centraal-Brazilië. Uit het grensgebied van Mato Grosso do Sul en Paraguay is een nieuwe ondersoort afkomstig, *D. hartmannii* ssp. *giganteus* P.J. Braun & Esteves nom. prov.. In de kaart zijn de zwaartepunten van de verspreiding van de ondersoorten grof aangegeven.

Het *hartmannii*-complex is binnen het geslacht *Discocactus* zowel gezien vanuit de historische ontwikkeling alsook geografisch het nauwst verwant met het geslacht *Gymnocalycium*; dit komt onder andere tot uiting in de zeer bladrijke bloemen met veel schubben tot aan het perikarpel. Juist ook vanwege deze typische bloemkenmerken kan de door Taylor en Zappi (1991) voorgestelde samenvoeging van *D. hartmannii* ssp. *magnimammus* met *D. heptacanthus* uit Mato Grosso (Cuiaté) door ons niet onderscheiden worden (Braun & Esteves 1993, 1995). Zonder twijfel zijn de Campo Cerrado's

van noordoostelijk Paraguay en zuidwestelijk Brazilië de bakermat van het geslacht. Hier overlapt zich ook het verspreidingsgebied met dat van *Gymnocalycium*. De enige nog in Mato Grosso do Sul voorkomende vertegenwoordigers van dit geslacht zijn *G. anisitsii* ssp. *multiplierum* (P.J. Braun) P.J. Braun & Esteves en *G. marsoneri* Fric ex Y. Ito ssp. *matonense* (Buining & Brederoo) P.J. Braun & Esteves.

Bij *D. hartmannii* ssp. *setosiflorus* komt daarnaast nog een fylogenetisch primitief kenmerk voor, dat binnen het geslacht tot

Discocactus hartmannii ssp. *hartmannii* (Paraguay, Amambay). De kenmerkende, slanke bloemen zijn naar beneden, tot aan het vruchtbeginsel, met lange, smalle schubben bezet. Foto's P. Braun, tenzij anders aangegeven.

Het *Discocactus hartmannii*-complex in Brazilië en Paraguay: geografische verspreiding van de ondersoorten van *D. hartmannii*

op heden eenmalig is. De schubben op het perikarpel (en later de vrucht) alsook de onderste schubben op het receptaculum zijn met lange stekelharen bezet. De nieuwe ondersoort *giganteus* staat binnen het hartmannii-complex het dichtste bij het *Discocactus boliviensis*-complex.

***D. hartmannii* (K. Schumann) Britton & Rose ssp. hartmannii.**

Deze ondersoort groeit in zure, zanderige substraten van de Campo Limpo's in de paraguayaanse provincie Amambay (Esser 1970, 1982, 1984). In het begin van de jaren tachtig ontdekte A. Arzberger verschillende nieuwe groeiplaatsen. Vanwege de toenemende extensieve landbouw en de daarmee samenhangende vernietiging van

de natuurlijke groeiplaatsen worden de bestaansmogelijkheden van dit taxon steeds verder ingeperkt. Ook aan het regelmatig afbranden van nog intacte groeiplaatsen vallen steeds meer jonge planten ten offer en daarmee wordt een natuurlijk nageslacht verder bedreigd.

***D. hartmannii* ssp. patulifolius (Buining & Brederoo) P.J. Braun & Esteves var. patulifolius,**

Kakt. and. Sukk. 1995, 46(3), 64.

Syn.: *D. patulifolius* Buining & Brederoo 1974 (holotype Horst & Uebelmann 190, U)

D. iguatemiensis nom. prov.

D. hartmannii var. *patulifolius* (Buin. & Bred.) P.J. Braun 1984

De ondersoort *patulifolius* (var. *patulifolius*) groeit evenals het type in zanderige bodem van open Campo Limpo's, dikwijls verscholen tussen struikjes, aardpalmen en grassen. De zeer open Campo Limpo's lagen oorspronkelijk deels als eilandjes in zeer sterk beboste gebieden. In 1983 konden Leopoldo Horst en P. Braun het taxon nog bestuderen op de originele groeiplaats bij Iguatemi (Braun 1984, 1985); thans is hij daar door toenemende landbouw zeer zeldzaam geworden. Vele groeiplaatsen waren toen echter al onherstelbaar beschadigd. De Campo Limpo's worden in grote oppervlakten volledig omgeploegd of herbebest. Ten zuiden van het dorpje alsook in de Serra de Amambay en in de omgeving van Navirai werden nog enkele intacte populaties gevonden; echter in bijna alle gevallen werden nauwelijks zaailingen of jonge planten aangetroffen.

***D. hartmannii* ssp. *patulifolius* var. *mamillosus* (Buinig & Brederoo)
P.J. Braun**

25 Jahre HU Horst-Uebelmann 1984 /
Kakt. and. Sukk. 1985, 36(2), 23.

Syn.: *D. mamillosus* Bunig & Brederoo
1974 (holotype Horst & Uebelmann
191, U)

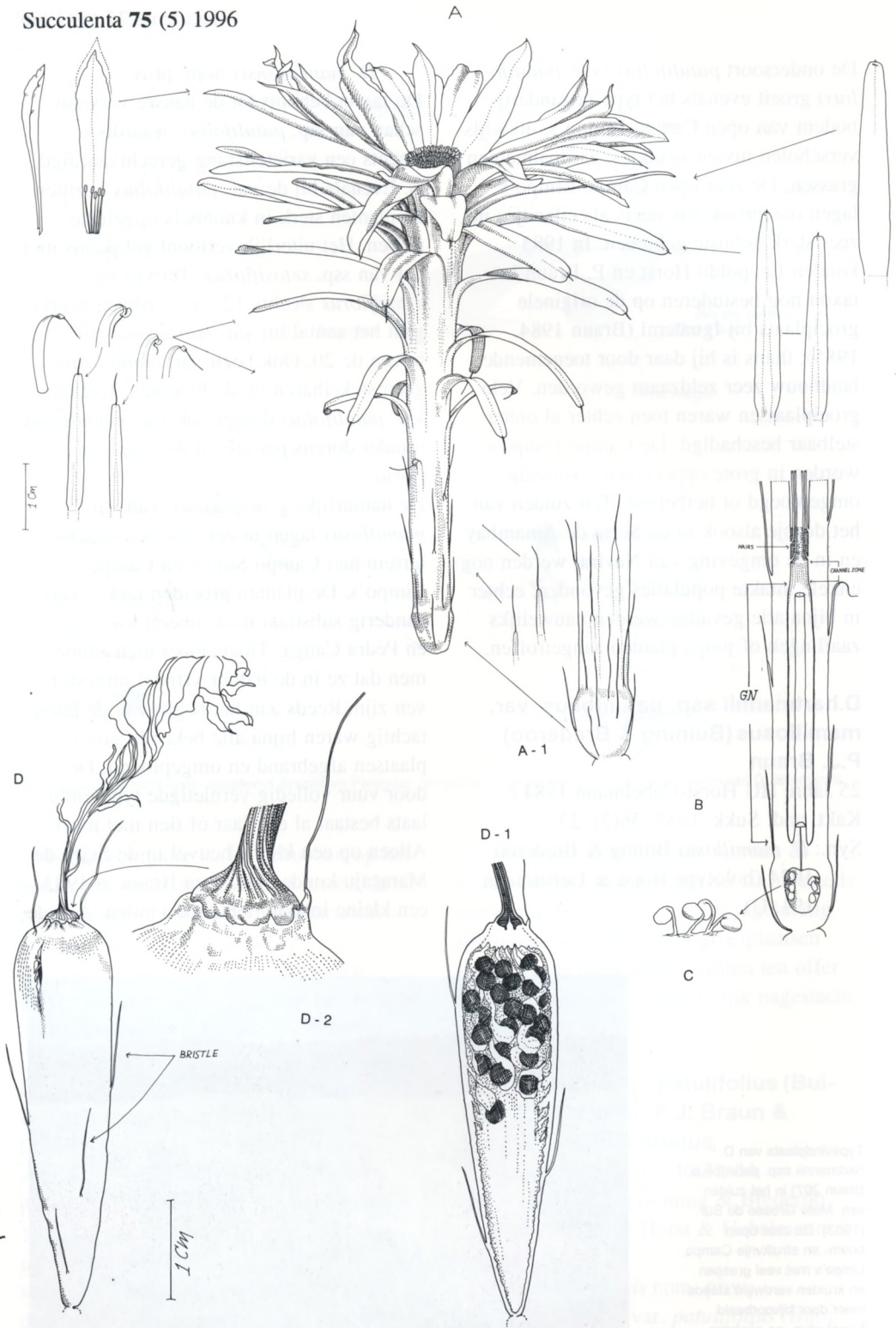
D. manecoensis nom. prov.

Dit taxon behoort tot de nauwe verwantschap van ssp. *patulifolius*, waardoor slechts een variëteitsrang gerechtvaardigd is. Evenals bij de var. *patulifolius* bezitten de planten sterk in knobbels opgeloste ribben. Het uiterlijk vertoont gelijkenis met dat van ssp. *setosiflorus*. Terwijl ssp. *setosiflorus* slechts 12 tot 17 ribben heeft, gaat het aantal bij var. *mamillosus* tot boven de 20. Ook bezit var. *mamillosus* geen stekelharen op de bloemen. Evenals var. *patulifolius* draagt ook var. *mamillosus* minder dorens per areool dan ssp. *setosiflorus*.

De natuurlijke groeiplaatsen van var. *mamillosus* lagen in een wat heuvelachtig terrein met Campo Sujo's en Campo Limpo's. De planten groeiden niet in een zanderig substraat maar tussen kwartsgruis en Pedra Canga. Thans moet men aannemen dat ze in de natuur vrijwel uitgestorven zijn. Reeds aan het begin van de jaren tachtig waren bijna alle bekende groeiplaatsen afgebrand en omgeploegd. De door vuur volledig vernietigde typevindplaats bestaat al een jaar of tien niet meer. Alleen op een kleine heuvel in de Serra de Maracaju konden Horst en Braun in 1983 een kleine intacte populatie vinden. Aan de

Typevindplaats van *D. hartmannii* ssp. *patulifolius*, Braun 207) in het zuiden van Mato Grosso do Sul (1983). De zeer open boom- en struikvrije Campo Limpo's met veel grassen en kruiden verdwijnt steeds meer door bijvoorbeeld Eucalyptus- en pijnboonplantages (zie de achtergrond)

Bloeiwijze en vrucht van *D. hartmannii* ssp. *setosiflorus* (Origineel in Kakt. und and. Sukk. 45 (1), pag.24)

IN DIT NUMMER

verenigingsadressen	54
afdelingsactiviteiten.....	55
begroting 1997.....	56
agenda AVL	
plantenkeuring.....	57
verslag AVL voorjaar.....	58
Succulenta 2000.....	59
Nieuwe studiegroep.....	60
vraag en aanbod.....	61

OCTOBER 1996

NEDERLANDS BELGISCHE VERENIGING VAN LIEFHEBBERS VAN
CACTUSSEN EN ANDERE VETPLANTEN

SUCCULENTA

BESTUUR

Voorzitter: K.F. Zaunbrecher, Jan Glijnisweg 64,

1702 PD Heerhugowaard, tel. 072 - 5746961

Secretaris: C.B. Grimmelikhuisen, Stationsstraat

90, 1541 LJ Koog aan de Zaan,

tel. 075-6212073.

Penningmeester: J.A.M. Schellart, Clarionlaan 12,

2082 HJ Santpoort - Zuid.

2e Secretaris: Mevrouw. J.M. Smit-Reesink, Prins

Willem Alexanderlaan 104, 6721 AE Benne-

kom, tel. 0318-417551.

Propaganda: VACATURE

LIDMAATSCHAP

Verzoeken om **inlichtingen, aanmeldingen en opzeggingen** (vóór 1 december) schriftelijk bij de

ledenadministrateur: de heer P. van der Laken,

Talingstraat 6, 2406 EL Alphen aan de Rijn.

Tel.: 0172-473447

Lidmaatschap leden Benelux f 40,- (bfr 750),

hier wonende jeugdleden f 20,-; leden elders in

Europa f 50,- en buiten Europa f 65,- per jaar

FINANCIËLE ZAKEN

Betalingen via de bankrekeningen van

SUCCULENTA SANTPOORT:

In Nederland: rekening nr. 55.32.38.981 bij de

ABN/AMRO of rekening nr. 680596 bij de

Postbank.

In België: Rekening nr. 000.1141809-22 bij de

Belgische postgiro

In Duitsland: Rekening nr. 15.65.907/019 bij de

ABN/AMRO te Aachen, BLZ 390.10200

Overige landen in Europa: bij voorkeur per

gekruiste (crossed) Eurocheque.

TIJDSCHRIFT SUCCULENTA

Verschijnt 6 maal per jaar in de even maanden.

KOPIJ

Kopij voor het tijdschrift zenden aan Mevrouw.

J.M. Smit-Reesink, Prins Willem Alexanderlaan

104, 6721 AE Bennekom.

Kopij voor het eerstvolgende nummer van het

verenigingsnieuws voor de vijftiende van de

even maanden te zenden aan :

C.B. Grimmelikhuisen, Stationsstraat 90,

1541 LJ Koog aan de Zaan, tel. 075-6212073.

Advertentie tekst voor plaatsing in het volgende

nummer inleveren voor de vijftiende van de even

maanden bij Mevrouw. J.M. Smit-Reesink,

Pr. Willem Alexanderlaan 104, 6721 AE

Bennekom. Tel. 0318-417551.

REDACTIE

J. van Alten, Richard Burtonstraat 1, 1325 KK

Almere (Hoofdredacteur).tel. 036-5376970

E.mail:vanalten@nedernet.nl

L. Bercht, Veerweg 18, 4024 BP Eck en Wiel.

L.E. Groen, Heelsumseweg 49, 6721 GR Benne-

kom.

J.J. de Morree, Kon. Emmalaan 23, 2264 SH

Leidschendam.

A.B. Pullen, Rinkslag 19, 7711 MX Nieuwleusen.

B. Zonneveld, Schubertlaan 196, 2324 BC Leiden.

Lay-out: A. van Zuylen, Hoefstraat 9, 5345 AM

Oss.

Secretariaat: Mevr. J.M. Smit-Reesink,

Prins Willem Alexanderlaan 104,

6721 AE Bennekom.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/16 pag. f 30,-

1/8 pag. f 55,-

1/4 pag. f 85,-

1/2 pag. f 140,-

1/1 pag. f 240,-

Kortingen op aanvraag.

VERKOOP LOSSE NUMMERS

Via de boekenbeurs, zie onder instellingen

OVERIGE INSTELLINGEN

BIBLIOTHEEK

W.P.C.H. Bervoets, Mozartstraat 108

7391 XM Twello; tel 0571-272841.

CLICHÉFONDS

J. Schraets, Geuldersedijk 2, 5944 NH Arcen.

Tel. 077-4732913

DIATHEEK

J. Deckers, Hertogstraat 39, 6441 HA Brunssum.

Tel. 045-5272461

PLANTENCENTRALE

Mevr. E. van Die-van Wijnen, Molenweg 56,

6741 KM Lunteren. tel. 0318-483579.

BOEKVERKOOP

EN VERENIGINGSARTIKELEN

Mevr. E. van Die-van Wijnen, Molenweg 56,

6741 KM Lunteren. tel. 0318-483579.

BOEKENBEURS

W. Alsemgeest, Stadhouderslaan 3

3417 TT Montfoort. tel. 0348-471083

AFDELINGSACTIVITEITEN 1

Arnhem.,

- 10 oct. Grote najaars verloting .
14 nov. Gastspreker .
12 dec. Gezellige avond .
Zaaltje van de speeltuinvereniging 'Tuindorp'
achter pand Floralaan 18, Wageningen, 20.00 uur.

Brabant-België .

- 27 sept. Zuid Afrika en Orchideeen Planten .
tuin Meise door J.v.d. Eynden.
Tuinbouwschool Hoger Rijksin-
stituut voor
Tuinbouw de-Bavaylei 116 1800 Vilvoorde, 20.00

Delfzijl e.o. 17 oct. Zie afd. Groningen.

Dordrecht e.o.

- 10 oct. Rapportage-avond werkgroepen met
foto's en dia's van de leden en
bespreking van de zaaitest.
14 nov. Dia's natuur-vs. Cultuurplanten en
beheer verzameling m.b.v. de comp.
12 dec. Jaarafsluiting met o.a. dialezing over
de natuur van het eiland Oland en
een balonvaart over de Biesbosch.
Speciale plantverloting
Rode Kruisgebouw Dubbelsteynlaan west 43
Dordrecht 19.30 uur

Drenthe

- 17 oct. Zie afd. Groningen

Eindhoven.

- 14 oct. R. Mayer over Mesa Garden.
11 nov. Sempervivum en jovicaba specise en
cultivars door B.Zonneveld.
9 dec. De werkgroep zaailingen.
Wijkgebouw "t Slot" Kastelenplein 167 Eind-
hoven 19.30 uur

Fryslân

- 8 oct. Dialezing door A.Veenstra
12 nov. Dialezing door Paul Shirley over
Kwekers en Hobbyisten in Engeland
10 dec. Dialezing door Robert Mayer
14 jan. Jaarvergadering
Zalencentrum Tivoli, Huizumerlaan 59
Leeuwarden, 19.30 uur.

Gooi en Eemland.

- 8 oct. Wim Alsemgeest Anza Borego desert
en Joshua Tree N.P in Californie

Wijkcentrum Noord. Lopes Diaslaan 85 Hilversum
20.00uur

s,Gravenhage.

- 21 oct. Gastspreker de Hr. Ter Brugge.
18 nov. Jan Reijnders over orchideeen .
16 dec. Kerstviering
Pius X kerk. hoek Hengelolaan/ Zonneoord
Den Haag

Groningen.,

- 17 oct. Frans Noltee ,Van Kaapstad naar
Luderitz

**Dit is een gezamenlijke avond van de afd.
Delfzijl, Drenthe en Groningen. Deze lezing is
ook toegankelijk voor de verspreid wonende
leden**

- 21 nov. Lezing van Anjo en Coby Keizer over
Tenerife.
19 dec. Jaarvergadering.
Zaal van de buurt- en speeltuinvereniging Selwerd
Elzenlaan 72, Groningen. 19.30 uur

Nijmegen,

- 1 oct. Feestavond 60 jarig bestaan van de
afdeling.
5 nov. Frans Maessen over Chili.
3 dec. Zaaïwedstrijd overtollige zaailingen,
zaaimethodes.
Opleidingscentrum 't Vanck, Energieweg 19
Nijmegen, 19.30 uur

Voorne-Putten en Rozenburg

- 14 oct. Deze avond vullen we zelf in. Een
bezoek aan de tuin van de Hr. Kwak
kan hiervoor in de plaats komen.
11 nov. Peter v/d Weert met dia's en een
praatje.
9 dec. Dia of praatavond door de afdeling.
13 jan. Jaarvergadering

West-Brabant

- 14 dec. Jaarvergadering
Café Marktzicht Markt 50 Etten-Leur

West Friesland

- 25 oct. Robert Mayer over cactussen en
vetplanten
22 nov. Ronald Wiecherink lezing met dia's
uit de diatheek
Wijkcentrum Risdam in Hoom

Zaanstreek,

- 12-13 oct. Verkoop van een grote verzameling
10 tot 16.00 Dorpstraat 714 Assendelft-

BEGROTING 1997

	Begroting. 1997.	Prognose. uitkomst 96.	Begroting. 1996.	Werkelijk. 1995.
Inkomsten				
Contributies	99.000.	99.000.	100.000.	100.482.
Clichéfons	5.000.	5.000.	5.000.	6.241.
Verenigingsartikelen	500.	500.	500.	1.055.
Boekenmarkt	750.	750.	500.	796.
Rente	4.500.	5.250.	5.000.	6.200.
	109.750.	110.500.	111.000.	114.774.
Uitgaven				
Tijdschrift	82.000.	81.500.	83.500.	80.913.
Ledenadministratie	4.000.	4.000.	2.000.	5.574.
Bibliotheek/Diatheek	2.500.	2.000.	2.000.	2.360.
Algemedenvergadering	3.000.	3.000.	3.000.	2.470.
Propaganda	4.000.	4.000.	4.000.	2.738.
Bestuurskosten				
--Reizen en vergaderen	5.000.	4.500.	5.000.	3.673.
--Porti en telefoon	4.000.	3.500.	4.000.	3.058.
--Bank-incassoprovisie	1.500.	1.400.	1.000.	828.
--Kantoorbenodigdheden etc.	1.000.	1.600.	2.000.	514.
--Afschrijving inventaris	2.500.	2.500.	2.000.	2.507.
--Diversen	1.500.	1.500.	1.500.	1.553.
	111.000.	109.500.	110.000.	106.188.
Voordelig/(nadelig) saldo	1.250.	1.000.	1.000.	8.586

Toelichting

De contributies zijn begroot op ca 2.400 leden

De rente is begroot op ca 4,5% over een gemiddeld belegd vermogen van f 100.000.

De uitgaven zijn nagenoeg begroot op het niveau van de geprognosticeerde uitkomst van 1996.

Voor de bibliotheek en diatheek is f 500. meer begroot voor aanschaf en restauratiekosten.

De bestuurskosten zijn iets hoger begroot vanwege de gerealiseerde en nog te verwachten uitbreiding van het bestuur

AFDELINGSACTIVITEITEN 2

Zaanstreek

- 4 oct. Ruilbeurs en plant van het jaar
- 1 nov. Nico Uitenbroek met Gringo's hobby
- 13 dec. Gezellige avond.

Zwolle

- 17 oct. T.Strik over orchideeen en Phyllo-cactussen
- 25 nov. Paul Shirley over ceropegia's
- 19 dec. Ton Pullen het onderwerp is nog een verrassing.

Thomas kapel aan de Vrijlandstraat Middelburg
aanvang 19.30 uur.

NIEUW VAN ONZE BELGISCHE ZUSTER VERENIGINGEN

Cactussen en vetplanten vwz.

- 9 sept Tenerife deel 1 door
Andre Liekens.
 - 14 dec. Cactussen of succulenten
door Fons Beuckelaers.
- Zaal Don Bosco St. Cordulaplein in
Schoten-centrum

Agenda algemene ledenvergadering

19 oktober

in "DE UITSTEK" te Zwijndrecht.

1. Opening 13.30.
2. Notulen vorige vergadering 20 april 1996
3. Mededelingen en ingekomen stukken
4. Leden van verdienste.
5. Bestuursmutaties; kandidaat functie PR en Promotions
6. Begroting 1997
7. Herintrede Hr.F.A.Supplie als lid ?
8. Nota werkgroep "Succulenta naar de volgende eeuw"
9. Uitreiking van de "GOUDEN PEN "
10. Uitreiking prijzen planten keuring en publieksprijs.
11. Sluiting en vaststellen volgende vergadering .

Aktiviteiten rondom de algemene ledenvergadering op 19 oktober a.s.

Om deze dag voor een groter aantal leden aantrekkelijker te maken is het volgende programma opgesteld.

In de ochtend is er een keuring van cactussen en vetplanten ingezonden door leden van Succulenta. Deze planten zijn gedurende de gehele dag te bezichtigen waardoor U in de gelegenheid bent om de mooiste planten binnen onze hobby te zien. De planten staan in de kas bij Frans Noltee. Deze kas is te bereiken via de Burg.de Bruinelaan in Zwijndrecht. De ingang vindt U tussen de huisnummers 1d en 1e. De show is geopend vanaf 10.30 uur. De toegang is gratis evenals de koffie. Daarnaast ontvangt elke bezoeker een gratis plant en kan een stem uitbrengen op de de mooiste plant voor de publieksprijs.

De algemene ledenvergadering vindt plaats in Theater DE UITSTEK in Zwijndrecht op het Norderstedtplein 10. Dit is ongeveer 1,5 km. vanaf het NS station Zwijndrecht. Deze zaal is slechts enkele honderden meters verwijderd van de kas waarin de plantenkeuring plaatsvindt. Vooraf gaande aan de vergadering zullen in de foyer van het theater onze instellingsbeheerders aanwezig zijn om U te laten zien wat zij U te bieden hebben.

De lunch vindt eveneens plaats in DE UITSTEK van 12.30 tot 13.30. De prijs is circa f 19,50 U kunt zich telefonisch opgeven voor deze lunch tot uiterlijk 7 oktober bij de organisatie en betalen voor aanvang van de lunch.

De plantenkeuring

Hieraan kunnen alle leden deelnemen

U kan deelnemen in max. 6 groepen

Groep	Omschrijving	Potmaat
A 2	cactussen	max 10 cm
B 2	cactussen	boven 10 cm
C 2	vetplanten	max. 10 cm
D 2	vetplanten	boven 10 cm
E 1	1 cactus 1 vetplant	max 10 cm
F 1	1 cactus 1 vetplant	boven 10 cm

Bij ronde potten geldt de diameter en bij vierkante potten de maat tussen de overstaande zijden.

De planten worden beoordeeld volgens de criteria

*Uiterlijk van de plant	5 ptn
*Ouderdom van de plant	5 ptn
*Bewijs van bloei	2 ptn
*Vrij van ongedierte en ziekten	2 ptn
*Moeilijkheidsgraad van kweken	3 ptn
*Zeldzaamheid	1 pt
*Presentatie van de plant	2 ptn

Om de keuring prettig te laten verlopen hebben we een eenvoudig reglement van deelname opgesteld.

We gaan er vanuit dat iedereen meedoet voor zijn of haar plezier. Er zijn geen grote prijzen te winnen. De inzending met de meeste punten in elke categorie krijgt een oorkonde, terwijl daarnaast een publieksprijs wordt uitgereikt voor de plant welk de meeste stemmen krijgt van de bezoekers. Deze publieksprijs bestaat uit een waardebon van f 100,- beschikbaar gesteld en te besteden bij Frans Noltee.

DE SPELREGELS

- *Aanleveren van de planten op zaterdag 19 oktober van 9.00 tot 10.30 uur
- *Aanmeldingsformulier insturen of afgeven tot uiterlijk 7 oktober bij Frans Noltee Rotterdamseweg 88 3332AK Zwijndrecht.
- *Geënte planten zijn niet toegestaan
Er wordt niet gelet op naamgeving. Dat houdt een hoop discussie buiten de deur
- *U bent zelf verantwoordelijk voor uw planten.
De keurmeester zal uw planten niet aanraken
De organisatoren zullen U de tentoonstellings plaats aanwijzen.
Gedurende gehele dag is er toezicht door leden van de afdeling Dordrecht.
- *Discussie met de keurmeester is niet mogelijk met betrekking tot de uitslag.
- *De keurmeester zorgt zelf voor een "second opinion" waar nodig ter voorkoming van verkeerd beoordelen.
- *De planten kunnen tussen 16.30 en 17.30 weer worden opgehaald.

Verslag algemene leden vergadering 20 april 1996 in Kudelstaart

Opening van de vergadering om 14.00 uur

Bericht van verhindering van de Hr.Bravenboer en de Hr. Schellart

Bij afwezigheid van de penningmeester meldt de voorzitter dat bijna alle fin.jaarverslagen van de afdelingen binnen zijn. De ingestuurde verslagen waren goed op tijd, de kwaliteit van de verslagen verschilde. De afd. welke nog geen verslag hebben in gestuurd worden door het bestuur benaderd, daar het insturen van het fin.jaarverslag een afspraak is die in de statuten is vastgelegd.

De bestuurs termijn van onze 2^e secretaris Joop Smit-Reesink loopt af, Joop stelt zich herkiesbaar. Het bestuur stelt haar kandidaat voor de volgende termijn

Mevr. v.d. Ven ontvangt bloemen voor haar werk aan de nieuwe sprekerslijst. Clazien Bouwman ontvangt bloemen voor het vele werk wat zij voor de ver. heeft gedaan. Joop v. Alten ontvangt een agave voor het vele werk in zijn dubbele functie het afgelopen jaar. De instellingsbeheerders ontvangen als nog de beloofde fles wijn voor hun werk in 1995.

De Gouden Pen: de door de commissie genomineerde worden bekend gemaakt in de gele pagina's van juni. Ook de afd. kunnen hun voorkeur kenbaar maken.

De notulen van de vorige ledenvergadering op 14 oct. te Werkendam worden door de vergadering goed gekeurd behoudens 2 opmerkingen.

De afd. Utrecht komt nog even terug op het voorstel voor hulp aan het bestuur door een soort stage periode waardoor men naar een bestuurs functie kan groeien.

Ook een opmerking over de besproken samenwerking met Cactussen en Vetplanten uit België om gezamenlijk een blad uit te geven, waarbij gewezen wordt op de enigszins afwijzende houding van België.

Karel wil toch proberen tot elkaar te komen maar als het echt niet gaat dan niet blijven drammen.

58

De Hr. Kees Grimmelhuisen aanvaard onder applaus de bestuurs functie van secretaris.

De kascommissie bestaande uit de heren Leive en v. Zandvoort verklaren de boeken op orde bevonden te hebben. De jaarrekening wordt door de vergadering goedgekeurd.

De kascomm. Heeft t.a.v. de jaarrekening nog 2 suggesties:

*een bestedings plan te maken voor de bestemings reserve van f.16.000.-.

*de afgewaardeerde handleidingen voor een gering bedrag aan de afd. beschikbaar stellen voor beurzen etc.

De Hr. Leive wil de afd. er nog eens aan herinneren dat de aansprakelijkheids verzekering alleen van kracht is als de activiteiten aan het bestuur gemeld zijn.

Joop van Alten geeft een overzicht van de ontwikkelingen binnen ons blad Succulenta, waarbij genoemd worden het verbreden van het blad met 1 cm. *een mogelijke verandering in de wijze van verzenden en de thema nummers. Ook het uitgeven van een gezamenlijk blad binnen het nederlands taalgebied blijft op het verlanglijstje. De vergadering is unaniem in de waardering voor de wijze waar op het blad zich ontwikkelt.

Het bestuurders overleg op 16 maart is een vruchtbare constructie gebleken, waar de zaken die bij de afd. besturen leven goed naar voren komen. Aan de orde zijn geweest: de verspreid wonende leden, leden werving en afd. activiteiten. Tijdens dit overleg is een werkgroep opgericht met het doel te onderzoeken hoe Succulenta zijn formele organisatie moet veranderen in de toekomst. Verslag werkgroep zie elders in het blad.

Rondvraag

*Een voorstel om de uitreiking van de Gouden Pen tot een traditie te maken

*Het verlengen van de uitleen termijn van de bibliotheek boeken te verlengen tot 3 maanden dit voorstel wordt algemeen ondersteund.

*Komt er nog een nieuwe videoband? het bestuur verklaart dat hier wel de intentie toe is.

*Is het mogelijk huldigen bv. Met foto in het blad op te nemen. Dit zal worden bekeken kan de lijst van voorzitters en secretarissen in het info boek worden bijgewekt. Dit wordt gedaan

*Kan de uitleg bij het standaard fin.jaarverslag niet eenvoudiger? dit zal worden besproken

*De afd. Arnhem heeft geen concept fin. jaarverslag ontvangen.

*Een vragen lijn voor problemen en plantenziekten? dit is via Succulenta niet mogelijk maar misschien is internet een oplossing.

Volgende vergadering op 19 september in Zwijndrecht.

Succulenta op weg naar de volgende eeuw.
Motto: onze meer dan 75 jarige grijs- aard heeft behoefte aan een nieuw jasje.

Tijdens de laatste vergadering van afdelingsbesturen en hoofdbestuur is gesproken over wijzigingen van de statuten met als reden dat een aantal zaken binnen de vereniging op andere wijze geregeld dienen te worden.

Tijdens de vergadering is een werkgroep in het leven geroepen om zich te buigen over de huidige verenigingsstructuur en te onderzoeken wat de beste verenigingsstructuur voor Succulenta zou moeten zijn. Alvorens te discussiëren over inhoudelijke zaken met vele mensen zijn wij gestart om een opdrachtdefinitie te formuleren die als leidraad gaat dienen tijdens het uit te voeren onderzoek. Tevens is een mogelijk tijdschema ontworpen.

Opdrachtdefinitie.

Het structuren van de huidige vereniging

Succulenta op zodanige wijze dat:

- een aantal bestaande ongemakken definitief tot het verleden kunnen gaan behoren,
- de vereniging voldoet aan een aan de tijd aangepaste organisatie structuur .

Tot de ongemakken kunnen de volgende zaken gerekend worden :

-“Donateurschap”.

-Verplichte afname van het tijdschrift Succulenta. Een aantal leden hebben geen interesse in het tijdschrift. Onderliggende redenen zijn divers: niet gewoon te lezen; tijdschrift te moeilijk te begrijpen; te weinig artikelen van hun gading etc. Het donateurschap werd in het verleden o.m. aangegaan om reden dat men voor het tijdschrift niet wilde betalen om bovenstaande beschreven redenen. Overigens is het blad op diverse punten aangepast om tegemoet te komen aan een aantal bezwaren.

-Verhouding afdelingsbestuur - hoofdbestuur is zodanig dat als gevolg hiervan een lagere verenigings ambitie bij de afdelingen bestaat. Het “Wij Succulenta met zijn allen gevoel” is nog onvoldoende aanwezig.

Doelen om bereiken.

Doel is o.m. een bloeiende vereniging die tot ver in de jaren 2000 voldoende basis heeft om te blijven te bestaan.

Een ander doel is het huidige verenigingsdoel (Artikel 2 Sub 2 van de Statuten Succulenta) “bescherming van de natuur waar ook ter wereld, in het bijzonder waar het succulenten betreft” meer specifiek te maken en als zodanig dan ook werkelijk na te streven. Samengevat: het wordt tijd dat Succulenta een werkelijke externe doel-

stelling heeft. De huidige doelstelling is dermate ruim dat Succulenta zich b.v. niet meer onderscheidt van andere natuurminnende verenigingen.

Hoe kunnen we de doelen bereiken.

Door een aantal zaken te regelen die het mogelijk maken de bovenstaande doelen te bereiken en vooral de afdelingen als geheel en individueel beter te laten functioneren. Onderstaand zijn een aantal mogelijkheden vermeld die onderzocht moeten worden door de werkgroep en waarbij de inbreng van de leden en bestuursleden bijzonder op prijs wordt gesteld:

- * “Donateurstatus” omzetten in normaal lidmaatschap.
- * Verplichte afname van het tijdschrift Succulenta
- * Indien mogelijk en/of gewenst - loskoppelen van het lidmaatschap,
- * De vereniging zodanig herstructuren dat ieder lid de juiste vrijheid heeft die vanuit het huidige maatschappelijk bestel als normaal aanvaard wordt. Ondermeer door differentiatie in de betrokkenheid: b.v. landelijk lid+afdelingslid +succulenta, landelijk lid+succulenta, landelijk lid+afdelingslid, abonnee blad, etc.
- * Onderzoek naar de beste vorm van rechtsper soonlijkheid voor Succulenta,
- * Binnen de vereniging een zo groot mogelijke decentralisatie doorvoeren richting de afdelingen, door de afdelingen meer verantwoordelijkheden te geven. Met als uiteindelijk doel de afdelingen meer deel te laten zijn van de vereniging:
- *Door zelf hun activiteiten te koppelen. b.v. bezoek aan andere afdelingen stimuleren. In regioverband samenwerken. Gezamenlijk reizen naar het buitenland,
- * Door de totale contributie te laten innen en een afdracht naar de hoofdvereniging te laten verzorgen.
- * Door zelf meer externe communicatie te doen.
- * etc. etc.

Samengevat: door de afdelingen zich vereniging te laten voelen in plaats van een groep van leden die zich volledig moet richten naar b.v. het hoofdbestuur.

In de bovenstaande tekst hebben we getracht de opdrachtdefinitie te verwoorden. Het is niet de bedoeling om op dit moment al uit te gaan van een aantal vastomlijnde uitgangspunten. Er zijn geen onbespreekbare zaken. De reeds beschreven zaken zijn zeker niet uitputtend. Op het moment dat de werkgroep uitgebreid wordt komen ongetwijfeld nieuwe zaken naar voren.

Ondertussen hebben we met u tijdens de algemene ledenvergadering van 20 april 1996 van gedachte gewisseld. De algemene vergadering heeft de opdrachtdefinitie goedgekeurd. Inmiddels hebben reeds twee werkgroepbijeenkomsten plaatsgevonden met bemoedigende resultaten tot dusver.

In het vervolg van het traject zal de werkgroep uitgebreid worden met personen die inbreng kunnen hebben op het gebied van het blad Succulenta, financiële aspecten, verenigingsrecht/statuten etc. Er zal zeer zorgvuldig gewerkt worden en rekening gehouden worden met de belangen van een ieder. Er zal geen stap gedaan worden zonder toestemming van de algemene ledenvergadering.

Tijdens de najaarsvergadering op 19 oktober 1996 zullen de werkgroep resultaten voorgelegd worden aan de aanwezige leden.

Hierna worden de concept statuten voor de toekomstige verenigingsstructuur opgesteld en worden voorgelegd aan de algemene ledenvergadering in het voorjaar van 1997.

De uiteindelijke statuten zullen voorgelegd worden aan de algemene ledenvergadering in het najaar van 1997. Een officiële stemming zal de statuten bekrachtigen. Hierna wordt een plan van aanpak gepresenteerd om te komen tot een daadwerkelijk invoering van de nieuwe Succulenta organisatie per 1 januari 1998.

Tot slot er is niets besloten. We gaan uitsluitend onderzoeken wat de beste verenigingsstructuur is voor Succulenta vanaf 1998 tot ver in de volgende eeuw. De werkgroep gaat uit van een positieve ondersteuning van u allen en is met veel plezier aan een uitdagende taak begonnen.

Namens de werkgroep,
Rob van der Elst

De werkgroep bestaat op dit moment uit de volgende leden:

J. van Alten	Hoofdredacteur tijd schrift Succulenta
A.J. Arens	Voorzitter afdeling Zaanstreek
B.G. van der Elst	Voorzitter afdeling Rotterdam en omstreken
K.F. Zaunbrecher	Landelijk voorzitter

LIEFHEBBERS VAN ZUID AMERIKAANSE CACTUSSEN OPEGET DE KANS OM MEER KENNIS VAN UW PLANTEN OP TE DOEN

Enkele vrienden van Boliviaanse cactussen, met name de geslachten ECHINOPSIS, LOBIVIA, REBUTIA, SULCOREBUTIA en WEINGARTIA willen meer kennis opdoen van deze planten en tevens komen tot uitwisseling van deze kennis. Het doel is twee maal per jaar bijeen te komen op een zaterdag, in het voorjaar en het najaar. Thema's die op deze dagen aan de orde kunnen komen zijn b.v.

CULTUUR, LITERATUURGEGEVENS, STANDPLAATSEN, VERWANTSCHAPPEN, REISVERSLAGEN, NOMENCLATUUR, VELDNUMMERS, KASBEZOEKEN ETC.

Het is niet de bedoeling, dat er alleen passief geluisterd wordt, maar een EIGEN INBRENG t.z.t. na overleg, is zonder meer nodig, om van elkaar te kunnen leren.

De voertaal is Nederlands.

DE EERSTE BIJeenKOMST IS OP 3 MEI 1997 als contactpersonen treden op :

Clazien Bouwman	Joh. De Vries
Cliffordweg 12	Prinsenvweg 5
3646 AG Waverveen	3237 LN Vierpolders
tel. 0297-261623	tel. 0181-414088
	(van 18.00-18.30)

Aanmeldingen liefst per briefkaart aan een van deze adressen.

Wanneer men zich aanmeldt verplicht men zich om tegelijkertijd f 25,- over te maken op gironummer 5645567 tnv Clazien Bouwman ter bestrijding van de te maken onkosten. Na aanmelding en betaling krijgt u tzt. Het programma toegezonden.

kandidaat-bestuurslid

Het bestuur stelt de heer H.T. Verkouw
kandidaat voor de bestuursfunctie
Pr en Promotions

VRAAG EN AANBOD

Opgaven voor nr 6/96 moeten voor 15 oktober 1996 worden opgestuurd aan Mevr. J.M. Smit-Reesink, Pr. Willem Alexanderlaan 104, 6721 AE Bennekom. Alleen advertenties de hobby betreffende worden opgenomen.

Te koop: Van mijn 40jr. oude verzameling wil ik de helft opruimen, waaronder vele grote cristaten. Te bevr. A.J.Hilhorst Zeisterweg 26 3984NL Odijk 035-6561013

Te koop: Succulenta's vanaf maart 1986 t/m december 1995, compleet f 125,- en W.Haage Kakteen von A bis Z f 50,- de prijzen incl. verzendkosten ; S.Bergsma Merel 26, 9781 XH Bedum 050-3014897

Te koop: De jaargangen 1980 t/m 1988 ingebonden en 1989 t/m 1995. A.Coopmans Irenestraat 27 5971 BS Grubbenvorst tel. 077-3663026.

Gevraagd: Gebruikte vierkante potten 9x9x10 tegen vergoeding Kees v/d Linden tel. 0343-575063.

Te koop: Aluminium hobbykasje, lang 3m, breed 2m, incl. 2 tafels. Tevens cactusverzameling. Prijs nader overeen te komen Mevr.M.M.van Tierum Wulpstraat 15 3582 AW Utrecht tel. 030-2521776.

Gevraagd: Van der Walt, J.J.A. & Vorster, P.J., 1981. Pelargoniums of Southern Africa, vol.2 (in goede staat). Bert Jonkers 16 Stratfield Close Cambridge CB4 3NA UK.

Te koop: Verkade albums. Cactussen van A.J.van Laren uit 1931. Kamerplanten van A.J.van Laren uit 1928. Mag ook geruild worden tegen singletjes uit de jaren '50-'60 G.Vroom Nachtegaalstraat 78. 2025 VL Haarlem tel. 023-5390152 na 18.00 uur

Te koop: 20 jaargangen van Succulenta 1976 t/m 1883 in band, 1984 t/m 1995 los samen f 250,- G.J. Helderma Brederodestraat 6-D, 2042 BE Zandvoort tel. 023-5713163.

Te koop: Een groot aantal planten uit een oude verzameling. De planten worden verkocht op 12 en 13 oktober van 10u tot 16u bij Fons Arens Dorpstraat 714 Assendelft tel. 075-6873062.

British
Cactus &
Succulent
Society

Het Journaal van de BCSS verschijnt eenmaal per kwartaal en bevat zowel artikelen van wetenschappelijke, aard als verenigingsnieuws en artikelen van lezers.

Eenmaal per jaar publiceren wij Bradleya voor de serieuze verzamelaar en liefhebber van succulenta planten.

Compleet lidmaatschap, incl. Bradleya
In de E.E.G.£ 22.00
Buiten de E.E.G.£ 24.00
Excl. Bradleya resp.£ 12 en £ 13
Overzeese bestemmingen per luchtpost. Vorige nummers verkrijgbaar.

Verdere informatie bij:

Hon. Membership Secretary

Mr P. Lewis, 1 Springwoods, Courtmoor,
Fleet, Hants GU 13 9 SU Engeland.

**Van der Hoff boeken
postbus 49
5430 AA Cuijk**

fax 024-3733436

Wij zijn gespecialiseerd in tuin- en plantenboeken. Naast een grote collectie boeken over tropische- en subtropische planten hebben wij ook veel boeken over vaste planten, rotsplanten, winterharde tuinorchideeën en vetplanten.

Wilt U onze gratis boekenlijsten ontvangen, stuur dan een kaartje of fax Uw naam- en adresgegevens. U kunt aangeven, waarin U het meeste bent geïnteresseerd. Regelmatig hebben wij actieaanbiedingen.

**ABOBETUM TROPENBURG
te Rotterdam**

**Verkoop van bijzondere
EUPHORBIA'S en HAWORTHIA'S
e.a. vetplanten gedurende het
EVENEMENTENWEEKEND**

**6 en 7 oktober 1996 van 9.00 tot 17.00 uur
Honingerdijk 64**

Voor informatie: tel 010-4526599

WIJ BIEDEN AAN:

Sulcorebutia swoboda.....	6,-/9,-
rauschii 3 vormen	6,-/9,-
chatajillensis	5,-/7,-
Discocactus woutersianus	8,-/10,-
Lophophora zieglesii	9,-/12,-
Blossfeldia campaniflora	8,-/12,-
liliputana.....	8,-/12,-
Sclerocactus bloinii	12,-/15,-
iintermedius 2 vormen	8,-/12,-
Epithelantha pachirisa elongata	7,-/9,-

Cactuskwekerij LAKERVELD, Lakerveld 89 Lexmond
tel. 0347-341718. Geopend maandag en vrijdag 13-17 uur
zaterdag van 8-17 uur.

SELECTA SUCCULENTS CC.

**Haworthia-Gasteria-Aloe-Mesems-Crassula
Euphorbia-Stapelia en vele anderen
Professionele verzending wereldwijd**

**Schrijf of fax voor gratis plantenlijst naar
P.O.Box 278**

KLAPMUTS 7625

ZUID AFRIKA

**Correspondentie in het Nederlands van harte
welkom.**

Tel.00.27.021.8741604 Fax.00.27.021.8741249

Postfach 1107 - D-71385 Kernen
Bundesrepublik Deutschland
Telefon 07151/41891 - Fax 07151/46728

- * meer dan 200 geslachten, meer dan 2000 soorten zeldzame planten en zaden
- * verzending over de gehele wereld
- * bezoekers en groepen zijn van harte welkom
- * onze planten- en zaadlijst ontvangt U op aanvraag tegen een internationale antwoord- coupon

CACTUSSEN - EN VETPLANTENZADEN
Schrijf vandaag nog voor GRATIS ZAADLIJST

**DOUG EN VICKY ROWLAND
200 SPRING ROAD, KEMPSTON
BEDFORD, ENGLAND, MK42 8ND**

BOEKENBEURS

TE KOOP GEVRAAGD; tweedehands boeken en tijdschriften over succulenten. De eerste keuze van de boeken is voor de landelijke Bibliotheek, de rest wordt op de jaarvergaderingen aangeboden. Aanbiedingen aan W.Alsmegeest, Stadhouderslaan 3, 3417 TT Montfoort.

TE KOOP GEVRAAGD

bent U genoodzaakt, om welke reden dan ook, uw cactusverzameling van de hand te doen, neem dan contact op met:

**Gerrit Melissen, Korenmolen 9,
3738 WL Maartensdijk, tel 0346-213366**

BLADKAKTUS

Binnenlandse en buitenlandse boeken steeds voorradig. Wij bestellen graag voor U.

Vraag onze Bladkaktus, een lijst met succulente literatuur aan.

NATUUR EN BOEK

Bankastraat 10
2585 EN 's Gravenhage
tel. 070-3505648

Plantentuin van Donkelaar organiseert op zaterdag 2 november : Themadag Cactussen en andere succulenten!

Het thema van deze dag is : de aanpassing van succulenten aan hun extreme leefomstandigheden. Met een drietal lezingen over Amerika/Mexico, Zuid-Afrika en over morfologie. Daarnaast is er een expositie over dit onderwerp ingericht.

In onze verkoopkassen is veel zeldzaams te zien en te koop. Om 10.00 uur staat de koffie klaar. De eerste lezing begint om 11 uur. Deelname is gratis!!

Laantje 1, 4251 EL Werkendam 0183 -, 501430

PLANTENTUIN VAN DONKELAAR

Cactussen en andere vetplanten
Rotterdamseweg 88, 3332 AK Zwijndrecht
Tel. 078 - 6124200 Fax 078 - 6198396
e-mail: fnoltee@worldonline.nl
<http://www.demon.co.uk/mace/fnoltee.html>

Breng op 19 oktober een bezoek aan onze kas in combinatie met de Algemene Vergadering en Plantenkeuring

Zie voor nadere informatie elders in dit nummer.

Voor iedere bezoeker is er op deze dag een gratis plant en zoals altijd is ook de koffie gratis. Tevens hebben wij een aantal interessante aanbiedingen voor U in petto

Geopend iedere zaterdag en iedere eerste zondag van de maand van 9 tot 4.

De prijslijst wordt U op verzoek gratis toegezonden.

BERCHT ZAADLIJST 1997

Voor velen van U al een begrip, voor anderen een nieuwe ontdekkingsreis.

Vele zaden, die U zoekt zult U in deze zaadlijst vinden, waaronder een groot aantal van goed bekende vindplaatsen c.q. onder veldnummer. U vindt soorten uit de geslachten *Acanthocalycium*, *Astrophytum*, *Cereus*, *Pilosocereus*, *Echinocereus*, *Discocactus*, *Notocactus*, *Echinopsis*, *Lobivia*, *Mammillaria*, *Parodia*, *Uebelmannia*, *Agave*, *Nolina*, *Portulaca*, *Anacampseros*, *Talinum* enz. enz., maar bovenal een vrijwel volledig assortiment *Gymnocalycium*. Kortom, ruim 3500 soorten wachten op U.

Bestel de zaadlijst bij:

L. Bercht, Veerweg 18, 4024 BP Eck en Wiel.

Tel.: 0344-693321, Fax 0344-693744.

Hebt U vorig jaar besteld, dan ontvangt U de lijst automatisch rond eind november.

PROPAGANDAMATERIAAL, BOEKENVERKOOP EN VERENIGINGSARTIKELEN.

Propagandamateriaal kan, tegen portovergoeding, bij mevr van Die aangevraagd worden.

Er zijn op dit moment verkrijgbaar:

"Wat betekent die naam" een verklarend woordenboek van botanische namen van succulente- en aanverwante planten, prijs fl 15,50/ Bfrs 310.

-Gids voor het verzorgen van cactussen en andere succulenten, prijs fl 10,-/Bfrs 300.

-Discoboek Buining (duitse- en Engelse uitgave), prijs f 7,70/Bfrs 150.

Verenigingsartikelen:

-de bewaarband voor het tijdschrift fl 16 Bfrs 320 per stuk

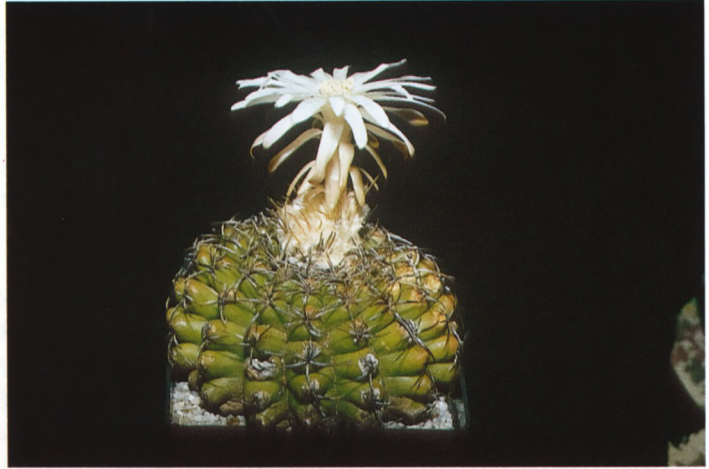
- correspondentiekaarten uitgave 1992, prijs f 8,-- Bfrs 160.

Alle artikelen franco thuis.

Bestellingen uitsluitend door overschrijving van het juiste bedrag en vermelding van het gewenste artikel op postgiro 3742400 t.n.v. Succulenta te Lunteren.

Voor België, Belgische postgirodienst rekening 000-11-41-809-22 t.n.v.

Succulenta te Santpoort.

D. hartmannii ssp. *patulifolius* (var. *mammillosus*, Braun 214) met bloem

voet van de heuvel was echter al weidegras ingezaaid, hetgeen alle andere planten volledig verdrong.

***D. hartmannii* ssp. *magnimammus* (Buining & Brederoo) P.J. Braun & E. Esteves Pereira**

Kakt. und and. Sukk. 1995, 46(3), 64

var. *magnimammus*

Syn.: *D. magnimammus* Buining & Brederoo 1974 (holotype Horst & Uebelmann 324, U)

D. caracolensis nom. prov.

D. hartmannii var. *magnimammus* (Buin. & Bred.) P.J. Braun 1984

D. heptacanthus ssp. *magnimammus* (Buin. & Bred.) N.P. Taylor & Zappi, Bradleya 1991, 9, 86

Dit taxon werd op grond van zijn verhoudingsgewijs grote knobbels beschreven. Typerend zijn ook de weinige, korte dorens. De gehele ondersoort onderscheidt zich reeds in het zaailingstadium van ssp. *patulifolius* door de lichtgroene epidermis en de gelige dorens. De bloemen bezitten een verhoudingsgewijs korte stamper. In 1983 was de typevindplaats al vernie-

Oorspronkelijke vindplaats van *D. patulifolius* (var. *mammillosus*, (HU 191) in 1983. De Campo Cerrado met kleine bomen en struiken werd door het vuur volledig vernietigd

Reeds als zaailing is er verschil tussen *D. hartmannii* ssp. *patulifolius* (links met bronskleurige opperhuid en bruine doornen) en *D. hartmannii* ssp. *magnimammus* (rechts met helgroene opperhuid en gele doornen)

tigd. In de jaren tachtig konden echter nog een aantal groeiplaatsen bij Caracol gevonden worden. Wel waren bijna alle planten sterk door vuur aangetast. Op den duur zal ook dit taxon niet meer in de natuur voorkomen. In tegenstelling tot de andere ondersoorten groeit ssp. *magnimammus* in een gruisstruik van een rijk met bomen en struiken begroeide Campo Cerrado (de bomen zijn tot 4 m hoog; deels is het al Cerradao, een overgangsvorm naar bos). Op enkele plekken groeit de ondersoort op rotspartijen langs kleine beken.

***D. hartmannii* ssp. *magnimammus* var. *bonitoensis* (Buining & Brederoo) P.J. Braun,**

25 Jahre HU Horst-Uebelmann 1984 / Kakt. and. Sukk. 1985, 36(2), 23.

Syn.: *D. magnimammus* ssp. *bonitoensis* Buining & Brederoo 1977 (holotype Horst & Uebelmann 193, U)

D. bonitoensis nom. prov.

Dit taxon, dat oorspronkelijk bij Bonito werd gevonden, moet beschouwd worden als een lokale variëteit van ssp. *magnimammus*. De planten zijn herkenbaar door een wat licht roodachtig-groene epidermis.

In 1983 bestond er nog een kleine vindplaats van *D. hartmannii* ssp. *magnimammus* (var. *magnimammus*, Braun 230), die volledig intact was. Deze ondersoort groeit in dichtere en hogere vegetatie, die Cerrado wordt genoemd

De typevindplaats, een open Campo Cerrado op een rode zanderig-lemige bodem, is door sterke urbanisering en landbouw vernietigd. Andere populaties zijn tot op heden niet gevonden, zodat aangenomen moet worden dat dit taxon in de natuur is uitgeroeid.

D. hartmannii* ssp. *setosiflorus

P.J. Braun & Esteves Pereira,

Kakt. and. Sukk. 1994, 45(2), 21 (holotype E. Esteves Pereira 238, UFG)

Deze nieuwe ondersoort werd voor het eerst in 1989 door Eddie Esteves Pereira en Heleno Dias Ferreira gevonden en op verschillende groeiplaatsen in en rond het Parque Nacional das Emas in zuidelijk Goiás bestudeerd. De planten groeien in lemig-zanderige bodem van open Cerrado's, voornamelijk tussen grassen en in de beschutting van kleine struiken en bomen. In het gebied wordt regelmatig vuur gemaakt, waardoor zaailingen en jonge planten nauwelijks nog kunnen uitgroeien. Weliswaar zijn de groeiplaatsen thans nog ver verwijderd van straten en bebouwing, maar wel breiden de boerderijen zich helaas steeds verder uit, zelfs illegaal tot in het nationaalpark (Braun & Esteves, 1994). Ondanks de behoorlijke geografische scheiding behoort dit taxon vanwege zijn uiterlijk en bloei zonder twijfel tot *D. hartmannii*. In tegenstelling tot het type blijft de ondersoort *setosiflorus* iets kleiner en bezit meestal ook wat minder ribben. Ook de bloemen zijn kleiner. Opvallend is het beschubde perikarpel. Enig binnen het gehele geslacht zijn de borstelachtige stekelharen op de punten van de schubben van het perikarpel en het onderste deel van het receptaculum, alsook later op de vrucht (zie afbeeldingen in Braun & Esteves 1994).

Opmerking: In de door de Studieclub Discocactus uitgegeven ringmap "Disco-

Op de vindplaats is *D. hartmannii* ssp. *magnimammus* var. *bonitoensis* Braun 276 waarschijnlijk uitgeroeid

cactus" (Wessem, 1993) zijn de groeiplaatsen van *D. hartmannii* ssp. *patulifolius* var. *patulifolius* en var. *mamillosus*, ssp. *magnimammus* var. *magnimammus* en var. *bonitoensis* niet correct aangegeven.

Literatuur:

- Braun, P., (1984) - Im Wilden Westen Brasiliens, Kakt. and. Sukk. 35(11), 241-245
 Braun, P., (1985) - Vorüberlegungen zur Neuordnung der Verwandtschaftsgruppe um Discocactus hartmannii (K. Schumann) Britton & Rose, Kakt. and. Sukk. 36(2), 22-23
 Braun, P. & E. Esteves Pereira, (1994) - Discocactus hartmannii (K. Schumann) Britton et Rose subspec. setosiflorus Braun et Esteves - Eine neue Kakteensippe aus Goiás, Zentral-Brasilien, Kakt. and. Sukk. 45(2), 21-28
 Buining, A., (1980) - Discocactus, Venlo
 Esser, G., (1970) - Ein Kugelkaktus - in seiner Heimat und in der Kultur. Was wir wissen über Discocactus hartmannii (K. Schumann) Britton & Rose, Kakt. and. Sukk. 21(1), 4-8

Op zanderige grond groeit *D. hartmannii* ssp. *setosiflorus* (1989, Esteves 283). Deze soort groeit ver verwijderd van de andere ondersoorten in het Parque Nacional das Emas, Goiás/Centraal Brazilië.
Foto E. Esteves Pereira

- Esser, G., (1982) - Vegetationsgliederung und Kakteenvegetation von Paraguay, Trop. subtrop. Pfl. welt 38, Akademie der Wissenschaften, Mainz
Esser, G., (1984) - Standortfaktoren für Kakteen, Gärtnerbörse und Gartenwelt 84(23), 560, 562, 564

Dr. Pierre Braun
Im Fusstal 37
D 50171 Kerpen
e-mail: pbraunger@aol.com

Eddie Esteves Pereira
Rua 25 A No. 90
Setor Aeroporto
74075-150 Goiania, Goiás
Brazilië

Vert.: Ludwig Bercht
(wordt vervolgd)

Corrigenda op Het geslacht *Discocactus* - 1 (vervolg) in *Succulenta* 1996, 75 (4), 167-170

- p. 192, bij de voorplaat: "Tocantins" i.p.v. "Tocantina"
 - p. 167, 2e regel onder morfologie: achter "Buining" invoegen "(1980)"
 - p. 167, onder wortels: "D. zehntneri ssp. albispinus" i.p.v. "D. albispinus"
 - p. 167 onder lichaam: "tabel 1 (pag. 121)" i.p.v. "tabel 1 (pag. 119)"
 - p. 168, "(zie foto pag. 123 onder)" i.p.v. "(zie foto pag. 167)"
 - p. 169, De tekst bij de onderste foto dient te luiden: "*Discocactus boliviensis* (Backeberg) Buining & Brederoo op vrije kalksteenrotsen midden in het oerwoud. De opname werd 's avonds gemaakt, toen vele bloemen zich al openen (Bolivia, oktober 1988). Foto: Braun"
 - p. 170, 5e regel onder systematiek: "Trichocereae" i.p.v. "Trichocereae"
 - p. 170, onder systematiek: na "tabel 2" invoegen "(pag. 122)"
 - p. 170, 4e regel van onderen onder systematiek: na "diagram" invoegen "(pag. 119)"
- Voor literatuur, zie 75(3), pag. 124

EUPHORBIA PHILLIPSIoidES

Rikus van Veldhuisen

**Twee oude euphorbia-namen
blijken één soort te zijn, maar er zijn
toch twee soorten. Er moet dus een
nieuwe naam komen voor een oude
bekende.**

Deze in 1992 beschreven soort *E. phillipsiae* S.Carter blijkt een oude bekende te zijn, die bij vele euphorbialiefhebbers al geruime tijd in omloop is als *E. phillipsiae* N.E. Br. Om de verwarring compleet te maken heeft men een andere bekende soort, namelijk *E. golisiana* N.E. Br.

synoniem gemaakt aan *E. phillipsiae* N.E. Br. Het zou weinig mensen interesseren, ware het niet dat genoemde dwergsoorten behoren tot de mooiste en begerenswaardige plantjes van het hele geslacht Euphorbia.

In 1912 heeft N.E. Brown de flora van tropisch Oost-Afrika bewerkt. In deze flora komen vier succulente Euphorbia's voor, te weten *E. triaculeata* Forsskal, *E. monacantha* Pax en de twee soorten waar we hier nader op in gaan en die Brown zelf beschreef als nieuwe soorten, namelijk *E. phillipsiae* en *E. golisiana*.

Nu nog steeds weten we hoe de eerste plant, later door Brown dus *E. phillipsiae* genoemd, in Europa terecht is gekomen. Namelijk in het voorjaar van 1895 heeft ene mevrouw Lort Phillips, vandaar de naam, haar gevonden tijdens een kleine expeditie van Berbera naar de Golis Range in het huidige Somalië. Een van haar begeleidsters was Edith Cole, die alle Stapelia liefhebbers kennen als *Edithcolea* en misschien wel als *Caralluma edithae*. In 1895 belandde een levende plant in de

E. phillipsiae, mooie oude plant.
Foto Jaap Keijzer

Bloeiende *E. golisiana*.
Foto Jaap Keijzer

verzameling van de Cambridge Botanic Garden. In 1900 heeft mevrouw Mathilda Smith er een schilderij van gemaakt en weer 10 jaar later heeft meneer Lynch een foto van onze held gemaakt.

In 1913 is het onvermijdelijke gebeurd en is onze plant naar de eeuwige jachtvelden vertrokken na een roemrucht leven van 18 jaar in cultuur.

Nu bijna 100 jaar later hebben we nog steeds afbeeldingen van deze plant, die toen de enige in zijn soort was in de beschaafde wereld, zoals dat zo mooi heet. In 1905 vond Dr. Drake-Brockman een vergelijkbare plant, eveneens ergens in de Golis Range.

Hiervan bereikte slechts een gedroogd exemplaar Engeland. Gedroogde succulente planten zijn als herbariummateriaal erg lastig te herkennen. Op basis hiervan beschreef Brown *E. golisiana*. Had de dokter beter zijn best gedaan en gezorgd voor een levende plant, of voor materiaal op alcohol dan was de discussie van nu wellicht nooit ontstaan.

In 1962 besloot Bally dat de twee soorten één en dezelfde soort waren en werd *E. golisiana* als synoniem onder *E. phillipsiae* geplaatst. Later doken er meer planten op, afkomstig uit dit gebied, en bleek dat

er toch sprake was van twee verwante soorten. Daarom kwam Bally in 1976 terug op zijn beslissing, dit in samenspraak met S. Carter en werden *E. phillipsiae* en *E. golisiana* beiden als soort hersteld.

Dit echter tot 1992, want Susan Carter heeft toen toch de conclusie getrokken dat de beide soorten van Brown één en dezelfde zijn en dat Bally toch gelijk had.

In onze verzamelingen staan echter planten, die duidelijk verschillen onder de namen *E. phillipsiae* en *E. golisiana*.

S. Carter loste dit op door een derde naam te introduceren, namelijk *E. phillipsioides*. Nu maar hopen dat dit eindelijk de natuur bedwingt en haar in het vakje plaatst waarin we haar zo graag willen hebben.

Nu echter het volgende, welke naam hoort nu bij welk plantje. Dit is echter lang niet zo moeilijk als het verhaal hiervoor en het is eigenlijk verwonderlijk, dat er zolang zoveel onduidelijkheid over is geweest.

De plant op de foto van meneer Lynch is van goede kwaliteit en duidelijk is te zien dat deze plant op de meeste takken zeven of acht ribben heeft. Afgezien van enkele andere kenmerken hebben de plantjes in de kas onder de naam *E. golisiana* zes tot acht ribben. Die naam is dus niet goed en de nieuwe label bij deze planten moet dus

E. phillipsiae zijn en *E. golisiana* komt dus te vervallen.

De andere kenmerken waar ik het net over had zijn een zeer lage compacte kussenvormende groeiwijze, die haar daarom zeer geliefd maakt bij de liefhebbers. Ze is eenvoudig te stekken en op een mineraal mengsel niet al te moeilijk in leven te houden. In de vorige eeuw konden ze het al en tegenwoordig kunnen we toch wel wat meer dan toen. Ze behoeft ook niet zoveel volle zon als andere euphorbia's die uit Somalië afkomstig zijn.

Ook de natuurlijke vindplaats geeft weinig discussie meer, namelijk de Sheikh Pas in de Golis Range. Bovendien is het opvallend, dat deze soort ook in het zuiden van het Arabisch schiereiland voorkomt.

Werner Rauh beschrijft namelijk in 1966 in het Amerikaanse tijdschrift hoe hij *E. phillipsiae* vond nabij Moula Matar. Hij had het direct bij het rechte eind om deze naam te gebruiken, want hij schrijft 8 à 9 ribben en op de begeleidende foto herkennen we onze plant, die iedereen jaren in zijn verzameling had staan als *E. golisiana*. Nu we *E. phillipsiae* onder de knie hebben en naar ik hoop kunt u me nog steeds volgen, komen we aan bij de plant van de titelregel. Hier kunnen we kort over zijn. Deze plant die onze verzameling onder een pseudoniem binnengeslopen was komt uit Hargeisa, wat helemaal niet in de Golis Range ligt en heeft 10 tot 14 ribben als de plant enigszins uitgegroeid is. Eenieder die kan tellen komt er nu dus uit.

Verder is *E. phillipsioides* buitengewoon lastig als stek te bewortelen, groeit ze hoger op en verlangt meer zon tijdens de cultuur. Verder zijn de stammetjes van *E. phillipsioides* beduidend dikker dan die van *E. phillipsiae*. Zaailingen zijn best wel lastig groot te krijgen. De planten die ik in omloop heb gezien variëren weinig of niet in habitus. Dit in tegenstelling tot

E. phillipsiae, waarvan ik twee vormen bezit, een met grijze bedooring en wat tekening in het groen en een met bruinrode bedooring, vooral in de nieuwgroei. Vanzelfsprekend hebben beide soorten ook veel overeenkomsten, zoals onregelmatig, vaak wat ingezakte stammetjes en de doorns zijn erg variabel van grootte, wat deze soorten juist zo attractief maakt. Helaas bezit ik geen planten met verzamelnummer of met een bekende herkomst. Als iemand deze heeft houd ik mij aanbevolen voor een stekje. Natuurlijk zulks tegen ruiling en/of betaling van de kosten. Toch zijn er best wel wat nummers bekend en ik wil hier de mij bekende nummers noemen.

E. phillipsiae

Bailes 144, KEW 084-81-01 063,
Sheikh Pass
Bally 11715, Galan Libah

E. phillipsioides

type Hemming 2283, Hargeisa
type Bally 7343, Hargeisa
Lavranos 9146, Hargeisa
Bally 7160, Ghor, Toghdeer Regior
Carter 837, nabij Malosleh, 41 km
west Burao

De overige nummers worden door elkaar gebruikt in oudere publicaties en aan de hand van de bijbehorende planten is hierover snel duidelijkheid te verkrijgen. Tot zover mijn bespiegelingen over deze mooie en begerenswaardige plantjes, die zoals is gebleken over een rijke historie beschikken en ook op nomenclatorisch gebied heel wat beleefd hebben. Als liefhebber moeten we hier toch doorheen bijten, want anders praten we straks over verschillende planten met dezelfde naam of verschillende namen voor dezelfde plant. Wie het dan nog weet, mag het zeggen.

Jonge, nog onvertakte plant van *E. phillipsioides*.
Foto T. Cornelissen
Planten uit de verzameling van Jaap Keijzer.

Literatuur:

- Anonymous, (1987) - *Euphorbia golisiana* N.E. Brown. *The Euphorbia Journal* 4: 141.
Anonymous, (1994) - *Euphorbia phillipsioides* S. Carter. *The Euphorbia Journal* 9: 237.
Bally, P.R.O. & Carter S., (1976) - Succulent Euphorbias of Somalia. *Cactus and Succulent Journal of America* 48(3): 120-129.
Carter, S., (1992) - New pair-spined species of *Euphorbia* (Euphorbiaceae) from Somalia. *The Nordic Journal of Botany* (12)4: 403-422.
Carter, S., (1992) - New species of *Euphorbia* subgenus *Tirucalli* (Euphorbiaceae) from Somalia and Oman. *The Nordic Journal of Botany* (12)6: 675-679.
Rauh W., (1966) - Little known succulents of Southern Arabia. *Cactus and Succulent Journal of America* 38(6): 207-219.

Samuel Gerssenlaan 63, 3861 HB Nijkerk.

SEMPERVIVUM LEUCANTHUM IN BULGARIJE

Ben Zonneveld

Een paar jaar geleden heb ik met mijn familie in Bulgarije gekampeerd. Een van de planten waar ik speciaal in was geïnteresseerd was *Sempervivum leucanthum*. Deze harige soort met geelwitte bloemen wordt door Praeger beschreven als een plant die zowel geelwitte als paarse helmdraden heeft. Dit is ongewoon, want alle andere soorten *sempervivum* hebben of het een of het ander. Wale 1942 beschrijft ze alleen met geelwitte helmdraden. Ik heb helaas slechts een enkele populatie van deze soort kunnen vinden en niet de plaatsen zoals beschreven in de literatuur.

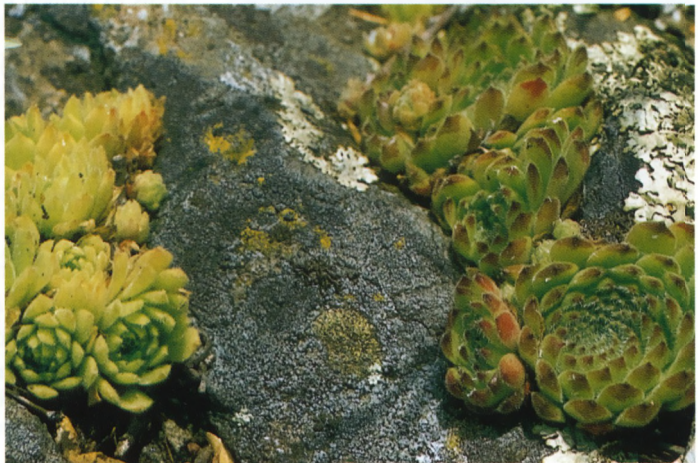
Dit was bij Pastra in het Rila-gebergte in Bulgarije het enige land waar ze voorkomen. Het was een grote kolonie die gelukkig in volle bloei was. Er was veel variatie in de kleur en grootte van de rozetten. Zij varieerden van twee tot vijf cm diameter en hadden al of niet donkere punten aan het blad. Ze vormden meestal dichte klompen maar sommige waren meer los omdat ze langere uitlopers hadden. De bloemkleur varieerden van geelwit tot bijna wit en waren van 18-35 mm in diameter. De helmdraden verschilden inderdaad in kleur. Enkele waren geelwit

maar de meeste waren vooral in het bovenste gedeelte paars. Enkele hadden volledig paarse helmdraden en er was ook een paarse vlek op de basis van de bloemblaadjes. Twee planten die al jaren in cultuur zijn komen het dichtst bij de extremen. *S. leucanthum* SM1049 heeft geelwitte helmdraden. De ander wordt beschouwd als een hybride, namelijk *ciliosum* x *erythreum* SM1165 en heeft paarse helmdraden en een paarse vlek op de petalen. Deze plant heeft duidelijk de verkeerde naam en moet gewoon *S. leucanthum* heten. Hij is volledig fertiel en heeft het chromosoom getal $n=32$. Zowel *S. erythreum* als *ciliosum* hebben $n=17$. Er is geen rood in de petalen van de hybride noch enig rood in de rozet van dezelfde plant. Ik heb zelf deze hybride gemaakt en deze laat duidelijk de rode kleur in de petalen zien en de roze kleur in de rozet. Dit kunnen we ook zien in de cultivar *S. 'Highland Mist'* die dezelfde kruising is. Een tweede hybride die onder een verkeerde naam in omloop is *S. erythreum* x *leucanthum* SM 1164. Ook deze plant is gewoon een *S. leucanthum*. Hij heeft paarse helmdraden maar geen paars op de petalen. Hij is volledig fertiel en vertoont ook verder geen tekenen van gekruist te zijn. Beide "hybriden" hebben

donkere bladpunten. Van beiden wordt gezegd dat ze *S. erythreum* als ouder hebben. Deze heeft zelf geen donkere punten en omdat donkere punten recessief zijn kunnen het dus ook om deze reden geen hybriden zijn. De foto genomen ter plaatse laat twee uitersten in rozetkleur zien (en de helmdraden zijn een beetje paars). Tenslotte is er een plant in omloop onder de naam *S. montanum* 'Braunii'. Deze heb ik van E Skrocki USA gekregen onder deze naam en hij zou wittige bloemen hebben. Dit is inderdaad het geval en ik denk dat we ook hier met een echte *S. leucanthum* te doen hebben.

Je kunt er overigens over discussiëren of we hier en in de boven vermelde gevallen moeten constateren dat *S. leucanthum* erg variabel is. Of moeten we zeggen dat er duidelijk sprake is van een hybridezwerf, waarbij de 'echte' *S. leucanthum* met paarse meeldraden introgressie vertoont van *S. ciliosum* met gele meeldraden. De laatste komt daar inderdaad in de buurt voor. In de flora van Bulgarije wordt *S. leucanthum* als een variëteit van *S. ciliosum* beschreven. Dit is gezien de verschillende chromosoomaantallen zeker niet goed

Schubertlaan 196, 2324 SH Leidschendam.

S. tectorum bij Pastra.
Foto van de schrijver

HET GESLACHT THELOCACTUS

10. THELOCACTUS BICOLOR-VORMEN UIT NOORD-WEST MEXICO

Wim Alsemgeest, Rob Bregman en Rikus van Veldhuisen

De volgende vormen komen in deze aflevering aan de orde: *Thelocactus bicolor* var. *pottsii*, var. *tricolor*, "var." Mapi en HK (NMCR) 2170 Chihuahua.

Thelocactus bicolor var. **pottsii** SD

In de vorige aflevering zijn we het verhaal over het *Thelocactus bicolor*-complex begonnen met de oudste publicaties (1848-1855) over deze planten door Pfeiffer, Hooker en Lemaire. Na verder speurwerk in oude literatuur komen we dan in 1850 opnieuw een vorm van *T. bicolor* tegen, beschreven door Salm-Dyck onder de naam *Echinocactus bicolor* var. *pottsii*.

Foto 1: *Thelocactus bicolor*-vorm op de standplaats bij Bermejillo, Durango. Foto's Wim Alsemgeest

Daardoor ontstond verwarring omdat er ook een *Echinocactus pottsii* bestond, een geheel andere plant die later een *Ferocactus* bleek te zijn. Ook werd de nieuwe variëteit verward met *Echinocactus heterochromus*, een andere *Thelocactus*-soort. In de revisie van Anderson is de naam *T. bicolor* var. *pottsii* vervallen en een synoniem van *T. bicolor* var. *bicolor* geworden. Toch duikt de naam var. *pottsii* nog veelvuldig op, bijv. in de zaadlijst 1994 van Mesa Garden.

T. bicolor var. *pottsii* onderscheidt zich in groeivorm en bedoorning van de "gewone" *bicolor*. De planten zijn forser en de bedoorning is donkerder van kleur. Het worden na verloop van tijd grote, brede, woest bedoornde planten met forse lange middendoorns. De ribben kunnen recht of gespiraliseerd zijn. Zeer fraaie en indrukwekkende planten zagen we in de verzameling van Jaap Molendijk in 's-Gravezande .

In een artikel van John Coulter uit 1896 wordt voor de eerste keer de vindplaats Chihuahua genoemd. Hij schrijft: "Specimens examined in Chihuahua (Wizlizenius of 1846, Potts of 1850, Evans of 1891)". Hij voegt daaraan toe dat het exemplaar van Evans overeenkomst vertoont met *E. bicolor* var. *schottii* en slechts door de dikkere en langere middendoorn daarvan zou verschillen. Op *T. bicolor* var. *schottii* komen we in een volgende aflevering terug. Ook Schumann wijst in 1898 in zijn beschrijving van *E. bicolor* var. *pottsii* op de zware middendoorn en noemt de stad Chihuahua als plaats van herkomst. In de zaadlijst 1994 van Mesa Garden vindt men een *T. bicolor* var. *pottsii*

Foto 2 : *T. bicolor*. Bermejillovorm in cultuurFoto 3 : *T. bicolor* var. *tricolor* met extreem grote bloemen

afkomstig uit Jimenez. Die plaats ligt ongeveer 200 km ten zuiden van Chihuahua. Zaden van deze planten hebben wij in 1988 uitgezaaid, samen met zaden van planten uit de omgeving van Chihuahua (SB 1253 en HK (NMCR) SB 2170). De planten zijn nu nog jong maar het verschil tussen beide vormen is al duidelijk te zien. De Chihuahua-planten SB 1253 en HK 2170 hebben een opvallend gele bedoorning terwijl de Jimenez-planten er als normale pottsii's uitzien.

De eerste duidelijke afbeelding van var. *pottsii* vinden we in Sagaroland Bulletin van november 1953. Hierin wordt een plant van Evans afgebeeld afkomstig uit de omgeving van Chihuahua City, mogelijk zelfs de plant die Evans daar in 1891 verzameld had.

Nog verder zuidelijk, zo'n 300 km ten zuiden van Jimenez tussen Bermejillo en

Mapimi, hebben wij in 1980 een schitterende bicolor-vorm gevonden. Ook op deze standplaats groeiden planten met rechte ribben en met spiraalvormige ribben door elkaar. Ze vielen vooral op door de prachtige woeste bedoorning (foto 1) die ook bij cultuurplanten aanwezig blijkt te zijn (foto 2). Zaden van deze planten zijn verspreid onder de naam *Thelocactus bicolor* Mapimi en Bermejillo.

***Thelocactus bicolor* "Mapi"**

In het standaardwerk van Backeberg komen we op pag. 2811 de naam *T. bicolor* 'Mapi' tegen en in enkele zaadlijsten (o.a. Köhres) de naam *T. bicolor* var. *Mapi*. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is deze plant nooit als variëteit of forma beschreven. "Mapi" is dus mogelijk slechts een aanduiding van de vindplaats. Wij hebben inmiddels al wat grotere

SEM-opnamen van de zaden. Links *Thelocactus bicolor* var. *pottsii* (Köhres 1985); vergroting 50x en rechts *Thelocactus bicolor* "Mapi" (De Herdt 1984); vergroting 40x

planten afkomstig uit zaad van die zaadlijsten. We moeten echter constateren dat deze bicolor Mapi-vorm sterk afwijkt van de door ons bij Mapimi gevonden planten. We gaan er daarom van uit dat Mapi en Mapimi twee verschillende lokaties zijn. Volgens Backeberg is "var. Mapi" slechts een vorm met gespiraliseerde ribben en identiek aan *Echinocactus bicolor spiralis* uit het werk van Schelle (1926).

Thelocactus bicolor* var. *tricolor **K. Schumann.**

Een andere bekende variëteit die in deze groep thuis hoort is *T. bicolor* var. *tricolor*. Eigenlijk een merkwaardige combinatie van elkaar tegensprekende namen: de driekleurige tweekleurige *Thelocactus*. Dat komt omdat deze plant eerst als aparte soort is beschreven: in 1893 vinden we in het Dictionaire d'Horticulture door D. Bois voor het eerst de naam *Echinocactus tricolor*. In 1898 maakte Schumann er een variëteit van *E. bicolor* van.

Ook deze plant is afkomstig uit Noord-Mexico en heeft volgens de literatuur gespiraliseerde ribben. De bloemen zijn indrukwekkend. Ons is opgevallen dat de

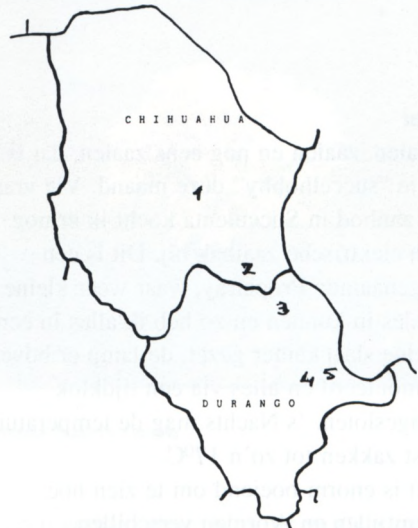
bloemen van deze planten ieder jaar groter worden. Volwassen exemplaren kunnen werkelijk enorme flappen van bloemen voortbrengen, tot wel 20 cm breed (foto 3).

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat var. *pottsii* en var. *tricolor* zeer dicht bij elkaar staan en ons inziens tot dezelfde vorm moeten worden gerekend. Hiervoor zou de naam *T. bicolor* var. *pottsii* (als oudste naam in de rang van variëteit) gebruikt kunnen worden. Ter onderscheid van andere *T. bicolor*-vormen kan een aantal gemeenschappelijke kenmerken worden genoemd: ze zijn afkomstig uit hetzelfde gebied (NW Mexico), worden vrij groot, hebben meestal gespiraliseerde ribben met een zware bedoorning en de bloemen zijn extreem groot. Overigens kunnen de planten zeer variabel in habitus zijn, waardoor mogelijk in de toekomst toch nog weer twee vormen onderscheiden worden, t.w. de geel bedoornde vorm en de wat plattere donkerkleurig bedoornde Jimenez-vorm. Het lijkt ons het beste om de var. "Mapi" te laten vervallen. Bovendien heeft dit taxon niets te maken met de standplaatsvorm van Mapimi.

Literatuur

- Backeberg, C., (1961) - *T. bicolor* var. *Mapi*. Die Cactaceae 5: 2811.
- Bois, D., (1893-99) - *Echinocactus*. Dictionaire d'Horticulture: 465.
- Coulter, J.M., (1896) - Contributions from the U.S. National Herbarium 3 (7): 373.
- Salm - Dyck, J., (1850) - *Echinocactus bicolor* var. *pottsii*. Cact. Hort. Dyck. 173.
- Schelle, E., (1926) - *Echinocactus spiralis*. Kakteen, fotonr. 69.
- Schumann, K., (1898) - *Echinocactus bicolor tricolor*. Gesamtbeschr. Kakteen: 303.

Vindplaatsen van de besproken *Thelocactus bicolor*-vormen

1. Chihuahua (NMCR) HK 2170, SB 1253
2. var. *pottsii*, Jimenez SB 77
3. var. *tricolor* Ceballos L 708
4. Mapimi
5. Bermejillo SB 1158

BOEKBESPREKING

Thelocactus, door **John Pilbeam**, uitgegeven als The Cactus File handbook 1, door uitgeverij Cirio Publishing Services te Southampton, Engeland. 1996.

ISBN 0 9528302 05. 56 pp., met 42 kleurenplaten. Formaat 16,5 x 23,5 cm. Prijs 7,95 Pond.

De bekende Engelse auteur **John Pilbeam** heeft met dit boek weer een goede zet gedaan. *Thelocactus* staat volop in de belangstelling op dit moment, getuige ook de serie die momenteel in Succulenta loopt. Dit boek bevat onder meer hoofdstukken over taxonomie, cultuur, verspreiding, een synoniemenlijst en een veldnummerlijst. Ook een determinatiesleutel ontbreekt niet.

De gehanteerde taxonomie is gebaseerd op die van **Anderson** (1987). Pilbeam erkent 11 soorten, met daarbij een aantal variëteiten, die allemaal uitvoerig besproken worden, voorzien van de schitterende foto's van **Bill Weightman**.

Alle besprekingen gaan vergezeld van een verspreidingskaartje.

De auteur refereert hier en daar ook aan het werk van het Nederlandse driemanschap in Succulenta, het verschijnt overigens natuurlijk op een moment, dat deze serie nog loopt.

Het boekje heeft een overzichtelijke layout en is keurig uitgevoerd. Aanbevolen!

Ton Pullen

SUKKELEN MET SUCCULENTEN - 3

Peter v.d.Puyf

Mei

Zaaien, zaaien en nog eens zaaien, dat is mijn "succelobby" deze maand. Via vraag en aanbod in Succulenta kocht ik er nog een elektrische zaaibak bij. Dit is een zogenaamde Propatray, waar weer kleine kasjes in kunnen en zo heb ik alles in een kleine slaapkamer gezet, de lamp er boven gemonteerd en alles via een tijd klok aangesloten. 's Nachts mag de temperatuur best zakken tot zo'n 17°C.

Het is enorm boeiend om te zien hoe kiemtijden en -vormen verschillen. Bijvoorbeeld *Astrophytum asterias* op 16/4 gezaaid, op 22/5 al bolletjes van ongeveer 1 cm, de meesten kiemden binnen 48 uur bij 20°C. *Cyphostemma juttae* heeft al kiemplanten van 7 cm hoog en toch (10/6) komen er nog steeds planten op van hetzelfde zaaisel. Zaden van *Agave (Manfreda) virginica* kreeg ik per post van iemand die ze daar Virginia (U.S.A) in zijn tuin had staan. Daar verdragen ze 's winters in de sneeuw zo'n -26°C en 's zomers +41°C ! Deze zaden beginnen pas na 6

weken te kiemen met lange sprieten van zo'n 8 cm. Ik ben erg benieuwd of ze hier de winter ook door komen en zal ze daarvoor in ieder geval 's winters afdekken tegen regen!

Via Internet is op het ogenblik een discussie gaande hoe "pijnlijk" onze hobby kan zijn, zoals vallen met blote armen of benen in *Opuntia*-struiken, *Euphorbiasap* via je handen in je ogen en meer van die "leuke" toestanden. Het laten vallen van een grote mammillariaplant met kromme naalden op moeders tapijt is wel niet lichamelijk pijnlijk maar de verteller zei: ik kreeg de plant er pas af na een half uur (plat op de grond liggend) met een pincet naald voor naald los te maken. Dit terwijl mijn vrouw hysterisch lachend rondliep en naar de videocamera aan het zoeken was. Prompt kwam er een bericht binnen van een andere cactofiel op de computer die schreef: Je bleef een half uur op de grond liggen peuteren ! Nee, nee en nog eens nee! Pak een stanleymes, snij het stuk tapijt af waar de cactus aan vast zit, ga

Acht weken oude zaailingen.
V.l.n.r. *Cyphostemma bainesii*, *Euphorbia griseola* var. *mashoniana* en *C. juttae*.
Foto's van de schrijver

rustig met deze onnatuurlijke tweeling aan een tafel zitten en maak de naalden dan los. Let op je prioriteiten man !.Dus cactus first please!.

Juni

Begin juni is het zomer en dat blijkt zowel in de kas als in de tuin. Alles groeit en bloeit, helaas ook het onkruid. Onkruid, wat is dat voor een vreemd begrip. Wat bij mij zonder al te veel moeite groeit is ergens anders weer een bijzondere plant. De *Euphorbia obesa*-zaden springen overal in mijn kas rond en kiemen dus ook overal, voor mij is dat onkruid.

Met kleine (5-6 mm) paarse bloemen bloeit nu *Ceraria fructuosa*. Ieder jaar bloeit alleen deze *Ceraria* en de twee andere soorten die ik heb, namelijk *C. pygmaea* en *C. namaquensis*, tot nu toe nooit. *C. namaquensis* is geënt op een *Portulacaria afra* met een spleet-enting en groeit prima. Elke najaar verliezen alle *ceraria*'s hun platte of ronde blaadjes. Nu ben ik begonnen met het verpotten en voeding geven zodat de groei en bloei goed bevordert wordt. Dit doe voor de meeste vetplanten om de 3 à 4 jaar maar soms is het verpotten ook vaker nodig. Van de *crassula*'s bijvoorbeeld neem ik nu kopstukken en pot deze op, de onderstukken worden nu zo lelijk en sterven vaak af. Wil je deze soort houden dat moet je ze bijna elk jaar verjongen.

Mijn *gymno*'s krijgen al flink wat knoppen, dat belooft weer flink wat bloemen eind juni. Zaaaisels van *Aloë peglerae*, *Pachypodium brevicaule* en *Agave victoriae-reginae* voor de eerste keer verspeend en in de kas gezet, zodat ze daglicht krijgen en afharden. In de tuin worden de *aeoniums* van La Palma heel compact met blauw/rode bladeren. De grotere *agaven* zijn verpot en staan nu ook in de volle zon te pronken. Dat verpotten van grote *agaven*

Crassula 'Budda's Temple'

is geen gemakkelijke klus, de wortels zijn soms een grote warboel en de stekels zijn gemeen scherp, dat weet ik voorlopig ook weer. Au, au en nog eens au dus, maar *Opuntia*'s zijn nog een graadje erger en die heb ik niet, o jawel, een kleine *cristata* maar die wordt, hoop ik, niet zo groot. Mijn zelfgezaaide "schoonmoeders stoel" van zo'n 20 cm groeit ook prima en heeft gezonde glanzende doorns. Waarom zou deze cactus zo heten? Soms zou ik haar wel willen gebruiken op deze manier maar dat kan ik deze prachtige cactus niet aandoen. Is er iemand die een verklaring voor deze vreemde bijnaam kan geven? Ook in de USA wordt deze naam gebruikt, trouwens daar zijn nog veel meer bijnamen voor cactussen bekend, logisch die groeien daar! Tot zover ditmaal.

Ada van Hollandstraat 3, 1791 HJ, Den Burg

EEN IMAGO VAN DE SUCCULENTENLIEFHEBBERIJ

Frank Vandenbroeck

In de hiernavolgende tekst geeft de auteur een beeld van het imago van de succulentenliefhebberij in natuurbeschermingskringen.

Verzamelaars bedreigen de groei- plaatsen door hun honger naar zeldzame soorten.

Een tijd geleden viel mij het boek in handen met de oorspronkelijke titel "Plant Extinction" (Stone Wall Press 1983) van Harold Koopowitz en Hilary Kaye. Dit boek werd in zijn nederlandstalige versie ("Bedreigde Plantenwereld") door het Wereld Natuur Fonds Nederland op ruime schaal verspreid, dit in het kader van een WNF-actie "Red de planten - Red het leven". Het boek en de actie zijn niet meer van zo recente datum, maar de zin en betekenis ervan zijn actueler dan ooit en zullen het waarschijnlijk steeds meer worden. Het boek behandelt de wereldwijde degradatie van het plantendek van onze planeet in al zijn aspecten. De schrijvers slaan in het boek over het algemeen een zeer sombere toon aan. Onder een apart hoofdstuk met als veelzeggende titel "Wat de plantenliefhebberij aanricht" wordt voor de leek een ietwat bedenkelijk beeld geschetst van de plantenverzamelaar die het meestal gemunt heeft op merkwaardige en zeldzame planten. Met name wordt

Gymnocalycium cardenasianum in habitat. Het bestand van deze soort werd door overmatig inzamelen gedecimeerd. Foto van de schrijver

ingegaan op de nootlottige gevolgen die het massaal inzamelen van planten in de natuur heeft teweeggebracht. Speciale aandacht wordt daarbij besteed aan het verzamelen van knolgewassen, orchideeën, cactussen en vetplanten. De auteurs stofferen hun betoog met concrete voorbeelden. Zo wordt de plundering van de natuurlijke groeiplaatsen van *Obregonia denegrii* en *Aloe polyphylla* uit de doeken gedaan. In de brochure "Wild plants in Trade" van Martin Jenkins en Sara Oldfield (1992- A Traffic Network Report) wordt andermaal het illegaal verzamelen aan de kaak gesteld. Hier wordt speciaal aandacht besteed aan de decimering van *Ariocarpus*-populaties in Mexico en de import van zeldzame traaggroeiende Madagascarsucculenten. Dit alles ten behoeve van de fervente plantenverzamelaar. Gesteld wordt dat er reeds 50 jaar een wettelijk verbod op de uitvoer van cactussen in Mexico bestaat, doch dat dit steeds geregeld werd omzeild. Volgens de schrijvers van de brochure mag thans aangenomen worden dat zowat één derde van de Mexicaanse endemische cactussoorten met uitroeiing wordt bedreigd. Alle hoop rust nu op CITES (Conventie over de Internationale Handel in Bedreigde soorten planten en dieren). In het boek "Plant Hunters in the Andes" van T. Harper Goodspeed (1961- University of California Press) wordt beschreven hoe reeds in de vijftiger jaren in grote gebieden van de Venezolaanse Andes alle commercieel waardevolle orchideeën waren weggestroopt om aan de vraag van de liefhebberij te voldoen. Het is duidelijk dat de plantenliefhebberij in het verleden grote schade heeft aangericht aan de natuurlijke populaties. Velen onder ons herinneren zich ongetwijfeld de massale hoeveelheden importplanten die in de zeventiger jaren bij de

professionele kwekers te zien waren. Deze ongebreidelde handel heeft betreurenswaardige sporen nagelaten. Is het hierboven geschetste imago van de plantenliefhebber als "fervente verzamelaar ten koste van wat dan ook" nog steeds geldig? Deze vraag kwam bij mij op bij het lezen van het artikel "Geohintonia mexicana and Aztekium hintonii" van Ian Lawrie in BCSJ Vol. 14 (1) 1996. De auteur beschrijft hoe hij met een groep IOS-leden een bezoek brengt aan de groeiplaats van deze voor liefhebbers sensationele en pas sinds kort bekende planten. Alles wijst erop dat de planten beperkt zijn tot één bepaalde habitat en dus zeer zeldzaam. De groeiplaats schijnt, zoals verwacht, onder zware druk te staan. De auteur besluit zijn tekst met de bedenking dat de twee plantensoorten, na hun eeuwenlang onopgemerkt bestaan, thans een uiterst kritieke periode in hun bestaan doormaken. Het behoud of de vernietiging van deze waardevolle habitat zou wellicht kunnen beschouwd worden als een test-case voor het imago van de succulentenliefhebberij in natuurbehoudskringen. Ook in verband hiermede komt mij een herinnering voor de geest van een van mijn laatste reizen. In december 1995 bezochten we in Noordoostelijk Brazilië een interessante cactushabitat die scheen te worden "beheerd" door een inwoner van het naburige dorp. Hij bejegende ons aanvankelijk wantrouwig, doch toen hij begreep dat we het niet op de planten gemunt hadden werd hij tegemoetkomend. Hij vertrouwde ons toe dat hij jaarlijks verscheidene kilo's zaden van een bepaalde soort oogste. Van een andere soort werden de volwassen zaadproducerende exemplaren ongemoeid gelaten doch de gave, jonge planten systematisch geoogst. Zaden en planten werden verstuurd naar een Braziliaans handelaar die zorgde voor de

export. Het ging hier nota bene om zeldzame soorten waarvan er één op de rode lijst van CITES vermeld is.

Aansluitend hierop en in dezelfde context kunnen we een bekende figuur in de cactuswereld aan het woord laten. Het gaat hier over de heer Alfred B. Lau die in zijn "South American Cactus Log" (gepubliceerd in *Cactus and Succulent Journal U.S.*) zijn belevenissen vertelt tijdens zijn uitgebreide plantenzoektochten in Zuid-Amerika in het begin van de zeventiger jaren. De heer Lau wordt werkelijk lyrisch wanneer hij het plaatsje Carrizal, provincie Zuid-Cinti, in het uiterste zuiden van Bolivia beschrijft. Hij gebruikt uitdrukkingen als "contrasts of beauty", "exotic dimensions", "fabulous discovery" ... om de habitat van *Gymnocalycium cardenasianum* te beschrijven die aldaar voorkomt. Deze cactussoort was daar in 1953 door F. Ritter ontdekt. Maar wellicht wás het ook een prachtplaats want hij zegt: "When I visited the area there were *thousands and thousands* of plants, and the area had not been touched yet, a gem in the wilderness of southern Bolivia". Zowat twintig jaar later waren wij, met een tussenpoos van een paar jaar, tweemaal in Carrizal. Het dorpje en omgeving zijn nog uiterst primitief maar de meeste cactussen zijn verdwenen. *Gymnocalycium cardenasianum* is een prachtige plant, maar is thans zeldzaam in de natuur. De heer Lau heeft waarschijnlijk zijn bijdrage aan dit proces geleverd, want er klinkt wroeging wanneer hij schrijft: "During my visits I have probably collected more of this species than of other gymnocalyciums, which I regret in retrospect. I repeat again and again that under today's circumstances and the destruction of nature in a large scale, I would never repeat collecting plants in the wild, even if it were allowed, ..." (*Cactus and Succulent Journal U. S.* Vol. 61 pp.

263-264). Een duidelijke getuigenis. In onze huidige samenleving zijn de mogelijkheden tot communicatie en reizen zeer groot geworden. Veel verzamelaars gaan zichzelf bevoorraden op de groeiplaatsen. Het gaat hier dan meestal om kleinere hoeveelheden planten, doch de habitats raken mettertijd verstoord. Er bestaat ook een trend, in bepaalde kringen van verzamelaars, slechts planten in de verzameling op te nemen die uit de natuur komen en waarvan de exacte plaats van herkomst bekend is. Als die kringen zich dan gaan specialiseren in bepaalde plantengeslachten of plantengroepen wordt informatie aangaande de groeiplaatsen vaak geheim gehouden of gereserveerd voor de "insiders". Kwestie van de bevoorrading veilig stellen.

Hebben de natuurbeschenners gelijk in hun kritische opstelling ten opzichte van de plantenliefhebberij? Ongetwijfeld, vooral omdat we leven in een tijd waar natuurlijke landschappen zienderogen schaarser worden en vele wilde plantensoorten in hun voortbestaan bedreigd worden. Anderzijds is het zo dat de geest waarin de plantenliefhebberij thans bedreven wordt aanmerkelijk verschilt van die van een tiental jaren terug. Er is nu meer begrip en respect voor de natuur en veel nadruk wordt gelegd op het kweken en vermeerderen van zeldzame soorten. Het CANTE-initiatief in Mexico is hiervan een treffend voorbeeld. Gedane zaken nemen echter geen keer. We leven bovendien niet in een volmaakte wereld en dus zal illegaal inzamelen van planten altijd blijven bestaan. In een samenleving die steeds gevoeliger wordt voor milieu- en natuurbescherming is het evenwel van belang voor het imago van de succulentenliefhebberij zich hiervan af te keren.

Van Akenstraat 66 B-1850 België

SUCCULENTENNIEUWTJES

Ton Pullen

In het Engelstalige **British Cactus & Succulent Journal** [13-4, dec.1995] presenteren **Rauh & Petignat** een nieuwe *Euphorbia* van Madagascarië: *Euphorbia kamponii*. Voor de liefhebbers van zeldzame mesems is de bijdrage van

B. Hickey over de cultuur van zeldzame soorten wellicht van belang. Een overzicht van het genus *Neolloydia* [inclusief *Gymnocalyx*, *Rapicactus*, *Normanbokea* en *Turbinicarpus*] door **A.T. Powell** is nuttig voor liefhebbers van deze plantjes.

Het Italiaanse **Piante Grasse** brengt een 'speciale 1995', geheel gewijd aan de Zuid-afrikaanse xerofytenflora. Deze waardevolle publicatie omvat 96 pagina's, met schitterende foto's en een begeleidende tekst van - het is even zoeken - **Steve Hammer**. De tekst is zowel in het Italiaans als in het Engels afgedrukt, dus voor velen gemakkelijk toegankelijk. Als nieuwe soorten worden *Cheiridopsis amabilis*, *C. gamoepensis*, *C. glomerata*, *C. ponderosa* en *Odontophorus pusillus* beschreven. Ook wordt een aantal nieuwe cultivars in *Lithops* voorgesteld.

Het Duitstalige blad **Kakteen und andere Sukkulanten** [47 - 3, maart 1996] brengt een bijdrage van **J. Lüthy** over de morfologie [vormleer] van het genus *Mammillaria*. Hetzelfde tijdschrift brengt in het volgende nummer [KuaS 47 - 4, april 1996] de nieuwbeschrijving van *Schwantesia constanceae*, een nieuwe soort uit het zuiden van Namibië, van de hand van **N. Zimmermann**. Daarnaast een overzicht van het geslacht *Hatiora*, de paascactus. Het meinumner van KuaS [47 - 5, mei

1996] brengt een taxonomische verhandeling van **R.T. Dicht**, waaruit blijkt dat *Coryphantha scheeri* voortaan ondergebracht behoort te worden bij *C. muehlenpfordtii*.

Het Amerikaanse **Cactus and Succulent Journal** [68 - 1, jan./febr. 1996] brengt een nieuwe *Brachystelma* voor het voetlicht: *B. maritae*, beschreven door **R. Peckover**. Een waardevolle bijdrage van **Hanson & Dimmitz** behandelt de cultuur van het geslacht *Adenium*. In dit nummer deel 4. **D. Bickel** begint met een serie over winterharde cactussen.

M. Kinnach geeft nadere informatie over het gebruik van Internet. Het volgende nummer [C.& S.J.(U.S.) 68 - 2, maart/april 1996] bevat onder andere een bijdrage over *Momordica boivinii*, door **M. Wilkins Ellert**, *Epiphyllum phyllanthus* var. *hookeri*, door **A.N. Lima** en een bijdrage over succulenten in Indonesische Botanische tuinen door **P. Forster**. Bijzondere vermelding in deze rubriek verdient het verschijnen van **Werner Rauh's 'The Succulents of Madagascar'**, deel 1. Formaat 22,5 x 30 cm, 343 pagina's, 1300 kleurenfoto's, prijs 100 dollar. Uitgeverij Strawberry Press. Mill Valley, Ca., USA.

Voor de liefhebbers van *Schlumbergera's* [Kerstcactussen] is de verschijning van 'Christmas Cacti, The genus *Schlumbergera* and its hybrids' door **A.J.S. Mcmillan & J.F. Horobin** van belang. Prijs 17 Engelse ponden, te bestellen bij David Hunt, 83 Church Str., Milborne Port, Sherborne, Dorset, DT9 5DJ England.

In Engeland is een boekje verschenen over het geslacht *Thelocactus*, momenteel volop in de belangstelling, van de hand van de bekende auteur **John Pilbeam**. Het telt 56 pagina's, 35 kleurenfoto's en behandelt alle bekende soorten en variëteiten. De prijs bedraagt 7,95 Engelse ponden. Het boekje is uitgegeven als Cactus File Handbook 1. Dus te bestellen via de uitgever van The Cactus File.

In dit tijdschrift [2 - 9, mei 1996] vertelt **Ch. Glass** over de ontdekking en de ontdekker van de nieuwe *Turbinicarpus alonsoi*. **S. Barker-Fricker** bericht over een reis naar Cedros Island en de vegetatie aldaar. **W.A. Fitz Maurice** bericht over de nieuwe *Mammillaria tezontle*.

In het **Sansevieria Journal** [4 - 1, 1995] brengt **Friis** een naamsverandering: *Sansevieria abyssinica* heet voortaan *S. forskoaliana*. **Chahinian** presenteert twee nieuwe soorten: *S. eilensis* en *S. francisii*.

In het Tsjechische blad **Kaktusy** [32 - 1, 1996] wijden **R. Slaba**, **L. Kunte** & **J. Snicer** een belangwekkende bijdrage aan *Thelocactus conothelos* en diens variëteiten.

J. Prochaska was op de groeiplaatsen van *Pterocactus* en bericht over zijn bevindingen. **J. Riha** brengt de nieuwbeschrijving van *Turbinicarpus schmiedickeanus* var. *panarottoi*. **R. Slaba** behandelt de recent beschreven *Turbinicarpus jauernigii*, met mooie standplaatsfoto's.

In het Italiaanse **Piante Grasse** [16 - 1, 1996] treffen we een revisie van *Sclerocactus* aan, door **Fritz Hochstätter**. **Battaia & Zanovello** plegen een nieuwe combinatie in *Mammillaria*: *M. sphacelata* fa. *viperina* wordt de nieuwe naam voor *M. viperina*.

Het Franstalige **Succulentes** [19 - 2, mei 1996] brengt een overzicht van het geslacht *Plumeria*. Verder, voor de vele Nederlanders, die in Frankrijk een vakantie doorbrengen, een artikel over de succulenten, die tot de Franse flora gerekend kunnen worden. **Chalet** brengt een bijdrage, waarin melding gemaakt wordt van een techniek om chips te injecteren in cactussen, in casu in *Turbinicarpus ysabelae*, met het oogmerk de populatiedynamica beter te kunnen bestuderen en eventuele plantenziekten gemakkelijker te kunnen opsporen.

Over de bescherming van *Turbinicarpus*-populaties bericht **P. Lechner** in een uitvoerig artikel in **KuaS** [47 - 5, mei 1995].

Het Mexicaanse tijdschrift **Cactaceas y Suculentas Mexicanas** [41 - 2, april/juni 1996] is vrijwel geheel gewijd aan de mogelijkheden om de cactustaxonomie een cytologische en moleculaire basis te verschaffen, onder meer door DNA-analyse. Een artikel van **J. Hugo Cota** en **Robert S. Wallace**, met Engelse samenvatting.

Internoto [17 - 2, april 1996] brengt onder meer een verhandeling van **Gerloff** over de plantengroep rondom *Notocactus uebelmannianus*, een verhaal van **Abraham** over de roodbloeiende *N. submammulosus* ssp. *minor* en een bijdrage van **K.H. Prestlé** over *N. brederooianus* en *N. obscuris* nom. prov.

Rinkslag 19, 7711 MX Nieuwleusen

CARALLUMA'S IN EUROPA...?

JAZEKER!

NABESCHOUWING

Eric J.M. Piens

Als niet-geschoold plantenliefhebber die telkenjare een paar van zijn vacantiedagen spendeert aan het zoeken en fotograferen van al dan niet succulente planten, heb ik nooit de pretentie gehad een wetenschappelijk "aanvaarde" theorie te bestrijden. De neerslag van mijn mening is simpelweg het gevolg van een beetje gezond verstand, van moeder natuur meegekregen en resulteert in het naar voren brengen van bedenkingen over al dan niet dubieuze wetenschappelijke conclusies.

Sommige verklaringen, bijv. "Dat sommige auteurs *C. burchardii* 'verkopen' als Europees, misschien om publiciteitsredenen" van de heren Jonkers en Bosma doen me terugdenken aan Hunt & Taylor (1986) die orakelen "ongelukkig" te zijn, daar ze geen afdoende verschillen kennen om de geslachten *Parodia* en *Notocactus* te onderscheiden. Ook hier al wetenschap op zijn smalst.

Dat *Caralluma munbyana* aan mij is voorbijgegaan lijkt mij overigens nogal evident, gelet op het feit dat de eerstgenoemde heren in hun bijdrage, zelf zeggen dan NIEMAND gewag maakt van het bestaan van de genoemde species.

Pas terug van Gran Canaria wens ik melding te maken van een voor mij nieuw gegeven. In Maspalomas waar een lagune slechts 50 m gescheiden is van de oceaan, bevindt zich ook een (nu beschermde) palmenoase. Die is naar verluid ontstaan door toedoen van duiven die uit Afrika (plusminus 200 km) kwamen, waarschijn-

lijk om van het zoete (brak?) water te drinken. Die vogels hebben voor palmzaden en de naam van het gebied gezorgd. Al is Lampedusa door ondiep water (-200 m) van Afrika gescheiden en de Canarische Eilanden door diep water (+ 1000 m) dan vind ik korte afstanden in lijnvlucht belangrijker. Idem voor Almeria in Andalusië. Door de schrijvers wordt toch ook beweerd dat de wind kan hebben meegespeeld. En de ijstijden... véél hypothesen zijn er al door ontstaan!

De titel van mijn artikeltje luidde: *Caralluma's in Europa!* (uitroepteken). Nu nog méér heb ik de wens het "!" te vervangen door 2 (twee?) ?, want het water lijkt mij OVERAL te diep voor Europese *caralluma's*.

Verlorenbroodstraat 27
B 9820 Merelbeke (Gent)

Literatuur

Hunt, D.R. & Taylor, N., (1986) - The genera of the Cactaceae: towards a new concensus. *Bradleya* 4: 65-78.

Het is niet de wens van de heer Piens verdere reacties op te roepen en wij sluiten hierbij dan ook de discussie. J.v.A.

BACK TO THE ROOTS

Jan Jaap de Morree

Op de vergadering van bestuur en redactie kreeg ik een boek in handen dat Wim Alsemgeest voor de bibliotheek had aangeschaft met de opbrengst van de verkoop van tweedehands boeken op zijn boekenbeurs. Het was 'Het Cactusboek' van J.J. Verbeek Wolthuys.

Het exemplaar komt uit de vroegere verzameling van C. Bommeljé, want zijn persoonlijke ex libris was nog op de binnenzijde van de omslag aanwezig. Op zich is het al een raadselachtig ex libris omdat er drie dikke boeken en een vaasje met Lelietjes der Dalen op zijn afgebeeld, inclusief het antieke naamteken van Albrecht Dürer, terwijl dit toch, gezien de stijl, in geen geval de ontwerper van het ex libris is geweest. Tot mijn teleurstelling is in het ex libris geen cactus te bekennen. Bij het doorbladeren vielen me direct de illustraties op. Ik waande me in de diverse uitgaven van rond de twintiger jaren, die ik al kende. Veel bekende foto's uit eerdere cactusliteratuur leken dit werk te illustreren. Ik vroeg of ik het al kon lenen en thuisgekomen bladerde ik ter vergelijking in Alwin Bergers 'Die Entwicklungslinien der Kakteen' uit 1926. Daarna bladerde ik in kopieën uit Britton and Rose.

Steeds dezelfde foto's. Duidelijk werd me toen dat veel Europese schrijvers clichés leenden uit het toenmalige standaardwerk 'The Cactaceae' van de auteurs Britton en Rose (1924) om hun eigen werk te verlevendigen.

Dat is ook niet zo vreemd, want een reis naar Amerika om de diverse geslachten voor de lens te krijgen was toen nog ondoenlijk. Men leunde dus voor beeldmateriaal zwaar op het werk van genoemde

grootheden. Een verademing was het om tijdens dit onderzoekje mijn exemplaar van de uitgave van J.M. van der Houten, uit 1927 genaamd 'Cactussen' door te bladeren. De meeste foto's zijn afkomstig uit collecties van Nederlandse verzamelaars.

Daarnaast is gebruik gemaakt van fotomateriaal van cactuskweker De Laet uit Contich in België.

Verbeek Wolthuys geeft een beknopte beschrijving van de diverse geslachten met steeds een karakteristiek plaatje. Het boek is dus een kennismaking met de diversiteit bij de Cactaceae. Voor de herkenning van soorten is het niet bedoeld. Later doet Backeberg ditzelfde veel uitgebreider in zijn 'Kakteenlexikon'.

Verbeek Wolthuys propageerde het systeem dat Britton en Rose voor de indeling van de cactusgeslachten hadden opgezet. Hij had ook via briefwisseling contact met Rose. Heel karakteristiek voor zijn bewondering voor de Amerikaanse onderzoekers is het laatste deel uit Verbeek Wolthuys' voorwoord. Een citaat wil ik u graag geven:

"Met groote opgewektheid heb ik den tekst van deze publicatie bewerkt, gedragen als ik mij wist door de levendige belangstelling van een der scheppers van het door mij gepropageerde systeem; Dr. Rose. Dezen zachtmoedigen geleerde, wiens onveranderlijke verdraagzaamheid en welwillendheid in de geheele wetenschappelijke wereld spreekwoordelijk zijn, aan het slot van dit voorwoord, eenige woorden van dank te wijden voor al de via hem ondervonden hulp en tegemoetkoming bij mijn studie der *Cactaceae*, verscheen mij als een meer dan aangenamen plicht, als

een dankbaar benut recht.

En nu juist de copie voor den drukker gereed ligt en ik mijn voorwoord aan het bewerken ben, ontvang ik uit Washington, de droeve tijding, dat Dr. Joseph Nelson Rose, in den vroegen morgen van den 4^{en} Mei 1928, kalm en vreedzaam ontslapen is, na nog den 3^{en} Mei zijn werkzaamheden aan het Smithsonian Institution als naar gewoonte te hebben verricht."

De berichtgever schrijft: 'Een gelukkig einde van een nuttig leven. Zijn oog zal dezen regelen niet meer aanschouwen; hoe prijs ik de beschikking die mij, een paar weken geleden nog, hem deed schrijven om hem van mijn dankbare vereering te doen blijken.

Hoe welwillend en voorkomend was weer, als steeds zijn vriendelijk antwoord.

En nu rust deze eminente geleerde na een veertigjarigen ingespannen arbeid.....

Ik dank U Dr. Rose, voor al uw vriendelijkheden, voor al de voorlichting en steun, die ik van u mocht ondervinden en ontvangen.....

Ik dank U voor alles.....

Rust in vrede..... Rust zacht."

Wat een andere toon dan de commentatoren van huidige indelingen en omschrijvingen van cactusgeslachten tegenwoordig regelmatig aannemen. Hier was nog sprake van een echte navolging en bewondering. De mogelijkheden tot kritische beschouwing van de taxonomie waren nog niet aanwezig of er was geen behoefte aan commentaar. Verzamelen was nog meer of je een plant te pakken kon krijgen dan dat er sprake was van vergelijkende studie.

Ik herinner me nog dat mijn eigen vader in zijn jeugd in de jaren dertig te Breda een kleine verzameling cactussen bezat die hij onder andere betrok bij de firma De Laet in Contich. Het ging dan om echinopsis-

sen, chamaecereus, astrophytums, epiphyllums en de toen erg geliefde grijsaardcactus. In de oorlogsjaren is de collectie van mijn vader bevroren, want de verwarming was wel beter te gebruiken dan voor het koesteren van cactussen.

Tijdens voornoemde vergadering toonde Wim Alsemgeest tevens een tweetal werkelijk fantastische fotoboeken die De Laet ooit heeft geschonken aan de vereniging Succulenta. De foto's zijn van uitzonderlijke kwaliteit. Ook deze collectie is geschonken aan de bibliotheek.

De wending die dit verhaal al schrijvende neemt, maakt de vertelling tot een mooi gesloten geheel. Op de vergadering ontmoette ik het gedachtengoed van Verbeek Wolthuys en zijn bewondering voor Britton en Rose. Ook was ik in staat een bewonderende blik te slaan op de inspanningen die de Belgische kweker De Laet heeft verricht om cactussen te vermeerderen en ze meer bekendheid te geven. Ook dacht ik terug aan het enthousiasme waarmee mijn vader me voor de cactushobby heeft gewonnen. In al die overdenkingen liggen wortels van de cactushobby en deze werden toevallig bijeengebracht op een vergadering in Driebergen.

Koningin Emmalaan 23 2264 SH Leidschendam

Inhoud

Inleiding

Hobby

Reisverhaal

Botanisch

Hobbyist

Informatief

Paradox	
Ton Pullen	194
Een bloeiende Kalanchoe tomentosa bij tante thuis.	
Carl van der Steenhoven	195
Coryphantha pseudoechinus	
Ton Pullen	197
Zeg niet zo maar potloodplant tegen Euphorbia tirucalli - 3	
Patrick van Damme	198
Een winters drama	
G. Boudewijns	204
Opuntia scheeri, een vorstbestendige soort?	
J. Bruekers	206
Back to the roots	
JanJaap de Morree	238
Plantenjacht op Fuerteventura	
Eric J.M. Piens	202
Chapade diamantina	
Frank Vandenbroeck	209
Het geslacht Discocactus	
2-Discocactus hartmannii - verwantschaps-complex	
Pierre Braun en Eddie Esteves Pereira	213
Euphorbia phillipsioides	
Rikus van Veldhuisen	221
Sempervivum leucanthum in Bulgarije	
Ben Zonneveld	224
Het geslacht Thelocactus - 10	
Wim Alsemgeest, Rob Bregman en Rikus van Veldhuisen	226
Sukkelen met succulenten - 3	
Peter v.d. Puyl	230
Boekbespreking	
Wagenaar Hummelinck	208
Boekbespreking	
Ton Pullen	229
Een imago van de succulentenliefhebberij	
Frank Vandenbroeck	232
Succulentennieuwtjes	
Ton Pullen	235
Caralluma's in Europa	
Eric J.M. Piens	237

Bij de voorplaat:

De hangende bloeiwijze van *Parkia biglobosa*

Foto van Patrick Van Damme.

Zie artikel over *Euphorbia tirucalli* op pagina 198